

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

DOUG GOODKIN
PROFIL AMERICKÉHO HUDEBNÍHO
PEDAGOGA

Diplomová práce

Autor: Markéta Líňová

Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Všetická, Ph.D.

Olomouc

2023

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně, pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé diplomové práce, Mgr. Gabriele Všetickové, Ph.D., za její cenné připomínky, ochotu a velkou trpělivost. Děkuji také svému manželovi za jeho podporu při psaní práce i při celém studiu.

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
	ÚVOD	5
	TEORETICKÁ ČÁST	6
1	Doug Goodkin	7
1.1	The San Francisco School	11
1.2	The Secret Song.....	17
2	Pedagogický přístup	21
2.1	Orffovy prostředky, které Doug Goodkin využívá ve své výuce	24
2.2	Další principy a strategie ve výuce Douga Goodkina	28
3	Publikace	32
3.1	A Rhyme in Time: Rhythm, Speech Activities and Improvisation for the Classroom 33	33
3.2	Name Games: Activities for Rhythmic Development.....	33
3.3	Sound Ideas: Activities for the Percussion Circle	34
3.4	Play, Sing & Dance: An Introduction to Orff Schulwerk.....	35
3.5	Now's the Time: Teaching Jazz to All Ages.....	35
3.6	All Blues: Jazz for the Orff Ensemble.....	36
3.7	Intery Mintery: Nursery Rhymes for Body, Voice and Orff Ensemble .	36
3.8	The ABC's of Education: A primer for Schools to Come.....	37
3.9	Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education.....	37
	PRAKTICKÁ ČÁST	39
4	Úvod k praktické části	40
4.1	Cíl	40
4.2	Jak pracovat s cvičeními.....	40
5	Cvičení k využití v hodinách hudební výchovy	41
5.1	Cvičení s českými texty	42
5.2	Cvičení s původními texty	62
5.3	Cvičení bez textu	71
6	Obecné návrhy na obohacení výuky	74
	ZÁVĚR	76
	LITERATURA A ZDROJE	78

ÚVOD

Tato práce se zabývá významnou osobností současné hudební pedagogiky, Dougem Goodkinem. Je to člověk, který svým zápallem, nadšením, láskou k hudbě a k dětem neustále motivuje další a další učitele hudby, a svým vlídným, lidským přístupem si získal srdce nespočtu dětí, které v průběhu čtyřiceti pěti let učil na škole The San Francisco School. Ve svých hodinách a na svých seminářích aktivně zapojuje každého účastníka do společného hudebního tvoření a přenáší na ně svou radost z hudby. Využívá k tomu Orffův Schulwerk, který obohacuje o multikulturní obsah a nové nápady. Aby mohl inspirovat i ty, kdo se nemohou zúčastnit jeho seminářů, napsal postupně devět knih, ve kterých můžeme najít množství inspirace, konkrétních nápadů a cvičení pro výuku hudby. Doug Goodkin věří, že každý člověk je muzikální bytost, jehož hudební potenciál je dobré rozvíjet. Hudba nám pak může přinášet do našich životů opravdovou radost.

V teoretické části jsou zpracovány dostupné informace o jeho životě a práci. Je zde popsána škola, na které působil a přiblížen dokumentární film zpracovávající poslední školní rok před jeho odchodem na odpočinek. Jedním z cílů této práce je přiblížit jednotlivé Goodkinovy publikace takovým způsobem, aby si mohli čtenáři podle obsahu cíleně vybrat tu, která zpracovává téma, jež je zajímavé.

Praktická část má za cíl zpřístupnit Goodkinova cvičení, aby je mohli využít učitelé hudební výchovy na prvním stupni základních škol. Žádné Goodkinovy publikace nejsou dosud přeloženy do češtiny, a proto jeho práce není v České republice příliš známá a jeho cvičení nejsou dostupná pedagogům, kteří dobře neovládají anglický jazyk. Proto je zde představen výběr z jeho cvičení s česky psanými postupy tak, aby je mohl učitel vzít a jednoduše použít s žáky v hodině. Tato praktická část obsahuje především cvičení z přeloženými texty písní a říkanek, upravenými tak, aby splnily původní cíl, a aktivity s českými jmény a názvy. Dále pak jsou zde i cvičení s původními texty, především anglickými, sloužícími k procvičení tohoto jazyka, správné výslovnosti a rozšíření slovní zásoby. Pro rozmanitější výběr jsou na konec zařazeny i rytmické aktivity bez textu. Na závěr je zařazena kapitola s obecnými doporučeními pro výuku, inspirovanými prací Douga Goodkina.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DOUG GOODKIN

Doug Goodkin je celosvětově uznávaný americký hudební pedagog, zaměřující se jak na vzdělávání dětí, tak i dospělých. Jeho hlavním pedagogickým zaměřením je Orffův Schulwerk, jehož propagaci a osvětě zasvětil celý svůj profesní život.

Doug Goodkin se narodil 28. července 1951.¹ Studoval na Antioch College v Yellow Springs v Ohiu, kterou absolvoval v roce 1973.² V roce 1975 nastoupil jako učitel na The San Francisco School v San Franciscu a působil zde až do roku 2020, kdy odešel do důchodu, tedy 45 let. Učil zde děti od předškolních až po osmý ročník základní školy (preschool, elementary, middle school) hudbu a pohyb. Kromě výuky na této škole pořádal a stále ještě pořádá také semináře a kurzy:

- The San Francisco Orff Certification Course – Jedná se o certifikační kurz pro učitele Orffova Schulwerku, je jedinečný svým multikulturním obsahem a velkou mezinárodní účastí. Poskytuje tři stupně tréninku – absolventi Level III obdrží certifikát. Kurz učí rytmickou řeč, hru na tělo, zpěv, pohyb, lidové tance a hru v souboru. Účastníci kurzu, kteří zážitkovou formou v prvé řadě objevují vlastní muzikálnost, pak díky diskusím a reflexi zároveň rozvíjí své učitelské schopnosti a dovednosti.³
- The Jazz Course – Doug Goodkin založil také jedinečný kurz kombinující jazz a Orffův Schulwerk. Učí na něm, jak pomocí Orffova přístupu učit děti i dospělé jazz. Účastníci se zde setkají s využitím her, hry na tělo, pohybu a řeči ve výuce

¹ GOODKIN, Doug. Pebbles in the Pond. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2021/07/pebbles-in-pond.html>

² GOODKIN, Doug. The Blunted Lion's Paw. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2019/10/>

³ Certification Program. *The San Francisco International Orff Course* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://sforff.org/>

jazzu a seznámí se s jeho úpravami pro soubor Orffových nástrojů, s bluesem a jazzovými standardy. Kurz učí i historii jazzu, jazzovou teorii a improvizaci.⁴

- Orff-Afrique Course v Dzodze v africké Ghaně – Doug Goodkin se spolupodílí na vedení a je jedním z instruktorů, kteří učí na tomto kurzu africké hudby spojené s Orffovým Schulwerkem. Je to dvoutýdenní kurz odehrávající se přímo v africké Ghaně, v malém městě jménem Dzodze. Tento kurz si klade za cíl umožnit lidem poznat a zažít africkou hudbu – v jejím přirozeném prostředí a s porozuměním kulturního kontextu – a její silné propojení s tancem, ústní tradicí a její rolí v každodenním životě.⁵

Goodkin pravidelně cestuje po USA a Kanadě a dělá semináře pro Orff Chapters, přednáší na konferencích, včetně více než dvaceti vystoupení na Professional Development Conference pořádaných asociací AOSA. Dále učil na kurzech a seminářích po celém světě, a to ve více než 50 zemích. V Evropě to byly Anglie, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Francie, Finsko, Island, Itálie, Kanárské ostrovy, Maďarsko, Německo, Norsko, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rusko, Řecko, Skotsko, Slovensko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko a Turecko, v Asii Čína, Filipíny, Japonsko, Hong Kong, Indie, Indonésie, Korea, Malajsie, Singapur, Taiwan, Thajsko a Vietnam, v Austrálii Adelaide, Brisbane, Melbourne, Perth a Sydney, dále Nový Zéland, v Africe Ghana, Jižní Afrika a Maroko a v Jižní Americe Argentina, Brazílie, Čile a Kolumbie.⁶ Obsah svých kurzů shrnul pro ty, kteří se jich nemohou účastnit, ve své deváté knize *Teach Like It's Music*. Uvádí ji těmito slovy: „*This book, my ninth, has perhaps been the most difficult of all to write. Here I try to gather between two covers all the pedagogical scaffolding I talk about in my workshops and courses with teachers. In Orff workshops, teachers actively participate and then walk out the door with great new music, activities and lesson plans to try with their students. Yet without a clear understanding of pedagogical ideas behind the activities, simply copying*

⁴ The Jazz Course. *The San Francisco International Orff Course* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://sforff.org/the-jazz-course-2/>

⁵ Orff-Afrique 2023. *Nunya Music Academy* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://www.nunyaacademy.com/orff-afrique>

⁶ *Doug Goodkin* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: https://aosa.org/wp-content/uploads/2018/09/DSA-Press-Release_Goodkin_2018.pdf

activities falls short. (...) How to engage the reader without the lesson first? That has been the difficult challenge, trying to draw the reader in with words alone.“⁷

V červenci roku 2000 obdržel ocenění za zásluhy Pro Merito Award od Orff Foundation (Carl-Orff-Stiftung), sídlící v Mnichově v Německu, a v listopadu roku 2018 poté ocenění Distinguished Service Award od americké asociace učitelů Orffova Schulwerku – American Orff-Schulwerk Association neboli AOSA. Zde působil také jako prezident pobočky pro Severní Kalifornii v letech 1987–1989. V letech 2000–2004 zasedal v redakční radě časopisu The Orff Echo⁸ – čtvrtletního časopisu asociace AOSA, který má za cíl podporovat široké využití Orffova Schulwerku, poskytovat profesní podporu členům asociace a inspirovat je.⁹

Doug Goodkin hrál od dětství na klavír a varhany. Co se týče jeho aktivní hudební kariéry, je jedním ze zakládajících členů skupiny *Xephyr*, uskupení využívající při svých vystoupeních Orffův instrumentář. Vystupovali například na mezinárodním sympóziu v rakouském Salzburgu v letech 1995, 2000 a 2006, na národních konferencích AOSA v Dallasu (1995), Seattlu (1997), Phoenixu (1999) a v Long Beach (2004), a dále uspořádali několik nezávislých koncertů v San Franciscu.¹⁰

Jeho dalším hudebním uskupením je *Doug Goodkin & the Pentatonics*. Jde o jazzovou skupinu, založenou v roce 2011, s posláním přiblížit jazz rodinám, dětem a lidem všeho věku. Zajímavostí je, že její členové nejsou jen zapálení jazzoví hráči, ale také oddaní učitelé Orffova Schulwerku, a vystupování vnímají tedy jako další příležitost, jak hudebně vzdělávat děti skrze hry, zpěv a pohyb, a skrze jazzové úpravy přizpůsobené jejich věku. Vedoucím a pianistou je Doug Goodkin, dále hrají Joshi Marshall na saxofon, Marty Wehner na trombon, Micah McClain na bicí a Sam Heminger na kontrabas. Ve svých vystoupeních nepoužívají jen uvedené hudební nástroje, ale také hru na tělo, zapojují posluchače a jedná se tak o interaktivní zážitek. Vystupovali například v San Francisco Jazz Center, New Orleans Jazz Museum, na Stanford Jazz Festival a pořádají také

⁷ GOODKIN, Doug. *Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education*. San Francisco: Pentatonic Press, 2019, s. i. ISBN 978-0977371266.

⁸ *Doug Goodkin* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: https://aosa.org/wp-content/uploads/2018/09/DSA-Press-Release_Goodkin_2018.pdf

⁹ The Orff Echo. *American Orff-Schulwerk Association* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://aosa.org/publications/the-orff-echo/>

¹⁰ About Doug. *Doug Goodkin* [online]. [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.douggoodkin.com/about>

semináře a koncerty pro školy. Společně vydali CD s názvem *Boom Chick a Boom: Jazz for All Ages*.¹¹

Jak sám Doug Goodkin říká, jeho prvním a nejdůležitějším učitelem Orffova Schulwerku, byl Avon Gillespie. Goodkin se s ním poprvé setkal na Antioch College v Ohio v roce 1972. V letech 1983, 1984 a 1985 u něj absolvoval letní kurzy Orffova Schulwerku, a poté s ním i učil na letních kurzech v texaském Dentonu v letech 1986, 1987 a 1988.¹² Avon Gillespie se narodil v roce 1938 a vyrůstal v Los Angeles.¹³ Studoval na Indiana State University, University of Toronto a Memphis State University, kde obdržel certifikát Orffova Schulwerku. Učil na několika hudebních fakultách a byl pozván, aby učil v Orffově institutu v rakouském Salzburgu. Skládal hudbu, a přednášel jak na univerzitách, tak na státních i národních konferencích. Byl jedním z prvních afroamerických učitelů Orffova přístupu a díky svému původu ho obohacoval o kolektivního ducha černošské hudby, tance a her.¹⁴ Zemřel už v 51 letech, v květnu roku 1989. Doug Goodkin o něm říká: „*He was a dynamic living presence who transformed the lives of countless people, perhaps most of all, mine.*“¹⁵

Od ledna roku 2011 píše Doug Goodkin svůj blog *Confessions of a Traveling Music Teacher*, s podtitulem *Reflections teaching Orff workshops around the world*. Přispívá na něj téměř denně, od svých zkušeností z výuky, přes různé vzpomínky, názory na společenské problémy, reflexe a sebereflexe, až po různá zamyšlení.

Na tomto blogu se můžeme dozvědět některé, jinde nezjistitelné, informace o jeho původu a rodině. Jeho prarodiče emigrovali do USA z Běloruska, z města Vitebsk, na přelomu 19. a 20.století. Byli to židé. Dědeček se živil nejprve jako malíř pokojů a poté

¹¹ Doug Goodkin & The Pentatonics. *Doug Goodkin* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://www.douggoodkin.com/jazz-band>

¹² GOODKIN, Doug. Letter to Avon Gillespie. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2012/05/letter-to-avon-gillespie.html>

¹³ GOODKIN, Doug. The "We" Pronoun. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2022/10/the-we-pronoun.html>

¹⁴ 2017 Distinguished Award Recipient: Avon Gillespie. *American Orff-Schulwerk Association* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://aosa.org/professional-development/2017-distinguished-award-recipient-avon-gillespie/>

¹⁵ GOODKIN, Doug. Letter to Avon Gillespie. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2012/05/letter-to-avon-gillespie.html>

jako hospodář. Svých pět dětí vychovávali nejprve v East Side, poté v Bronxu, a nakonec se přestěhovali do Levittownu.¹⁶ Douga se rozhodli jeho rodiče vychovat už bez židovské víry, a to v unitářství, a on sám se v dospělosti rozhodl následovat buddhistickou praxi.¹⁷

Doug Goodkin má ženu Karen Goodkin, která učila výtvarné umění, taktéž na The San Francisco School. Zajímavostí je, že se svou ženou v roce 1978 podnikli cestu kolem světa, s cílem zažít jiné kultury, poznat jejich tradice a zvyky, a prozkoumat roli hudby a umění obecně v daných kulturách. Po roce cestování se vrátili k učení a zahrnuli své zážitky a poznatky do výuky, a tím ji zásadně obohatili.¹⁸ S manželkou mají dvě dcery, které se jmenují Talia a Kerala.¹⁹ Talia je po rodičích učitelkou a v současné době působí také na The San Francisco School.

1.1 The San Francisco School

Doug Goodkin všechna svoje cvičení a různé aktivity, o který píše ve svých knihách, mohl testovat právě ve svých třídách v The San Francisco School, kde působil po celý svůj profesní život. Tato škola se vyznačuje několika specifiky a nejedná se o běžnou americkou veřejnou základní školu. S lehkou nadsázkou lze říci, že zde měl Doug Goodkin ideální podmínky ke své pedagogické činnosti. Z filmu *The Secret Song*²⁰ vyplývá, že on sám měl na svou školu velký vliv a mnoho z důležitých rituálů a oslav, které se významně podílejí na tom, jaká tato škola je, zavedl a udržoval právě on.

Filozofii školy vystihují tato slova, kterými se škola prezentuje na svých webových stránkách: „*It is our belief that just as much as we need to focus on giving our students the academic skills and abilities they need to succeed, we have to give them an equal amount of the prosocial skills: sharing, cooperating, and helping one another. It is important to us*

¹⁶ GOODKIN, Doug. Life with the Grandparents. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2021/03/life-with-grandparents.html>

¹⁷ GOODKIN, Doug. The "We" Pronoun. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2022/10/the-we-pronoun.html>

¹⁸ GOODKIN, Doug. *Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education*. San Francisco: Pentatonic Press, 2019, s.165. ISBN 978-0977371266.

¹⁹ GOODKIN, Doug. *The ABC's of Education: A primer for Schools to Come*. San Francisco: Pentatonic Press, 2006, s. ii. ISBN 0-977371-0-4.

²⁰ *The Secret Song* [film]. Režie CAMPBELL, Samantha. USA: Mallets Up Production, 2022.

that our students understand not just what they want to be but who they want to be as well.“²¹

Historie školy

Tato škola byla založena roku 1966 pěti rodiči a čtyřmi učiteli. Začínala jako předškolní zařízení s pouhými devíti žáky. Už o tři roky později ale přibyl první ročník prvního stupně základní školy (elementary school) a v sedmdesátých letech se škola postupně rozrostla až do páté třídy se 145 žáky. Osnovy této elementary school se začaly měnit z tradičních Montessori metod na progresivní vzdělávání, zahrnující ty nejlepší tehdejší vyučovací postupy, ale přitom neopouštěly Montessori ideály samostatnosti, zodpovědnosti a učení se skrze zkušenost. Právě v této době do školy nastoupil Doug Goodkin jako učitel hudby a pohybu.

V osmdesátých letech se škola rozrostla na 225 žáků a přibyl druhý stupeň (middle school), budovaly se nové učebny. V devadesátých letech dále rostla, byla postavena nová budova pro middle school a škola vstoupila do asociace nezávislých škol California Association of Independent Schools. V nultých letech 21. století vzrostl počet žáků na 275 a škola také pomohla spustit nový výcvikový program pro učitele s názvem Bay Area Teacher Training Program. Konečně v roce 2013 se škole podařilo dokončit projekt komunitního centra, s 350 místy k sezení, a od té doby má domácí prostor, kde se všichni schází ke sportovním utkáním, divadelním představením i koncertům.²² V současné době má škola 282 žáků a 70 zaměstnanců.

Diverzita

The San Francisco School si zakládá na komunitě, kde se uplatňuje vzájemný respekt, podněcuje se láska k učení a přijímá se rozmanitost. Zakládají si i na rasové různorodosti a na svých stránkách se prezentují tím, že mají 62 % žáků s „barevnou“ pletí.²³ Škola je také členem asociace People of Color in Independent Schools,²⁴ což je

²¹ In The Classroom. *The San Francisco School* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://www.sfschool.org/in-the-classroom/>

²² Our History. *The San Francisco School* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://www.sfschool.org/our-story/our-history/>

²³ Admissions. *The San Francisco School* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://www.sfschool.org/admissions/>

organizace, která podporuje učitele, administrátory, rodiče a žáky, kteří věří, že rozmanitost a multikulturalismus jsou zásadní pro kvalitní vzdělání. Diverzita patří právě mezi klíčové hodnoty školy, dalšími jsou kultura, komunita a sounáležitost. Tato pestrost je ještě podpořena pomocí dotovaného školného pro žáky ze sociálně slabších rodin, aby byla různorodost i napříč socioekonomickým spektrem. Nyní využívá finanční podporu 26 % žáků. Plné školné činí 36 650 dolarů ročně (38 950 pro middle school), což není pro mnoho rodin v jejich finančních možnostech. Škola proto i aktivně vyhledává žáky z různých kultur, ekonomických situací, žáky z neúplných rodin či děti stejnopohlavních párů, aby podpořila rozmanitost, které si tolik cení.²⁵

Dále podporují rozvíjení těchto klíčových hodnot pořádáním společných akcí během roku, jako jsou různá shromáždění, zahajovací a závěrečná školní setkání, Halloweenké Intery Mintery, oslava nového roku a mnoho dalších událostí. Každá rodina je pozvána k účasti a k tomu, aby se stala aktivním členem této živé školní komunity.

Multikulturní výuka hudební výchovy

Jak se tato různorodost projevuje ve výuce hudební výchovy? Doug Goodkin ve svém článku *Diverse Approaches to Multicultural Music* píše: „*Moving from the center of an Orff-Schulwerk program, we teach music that draws from the rich heritage of the world’s musical cultures. Children enjoy dances from Israel, Japan, Bulgaria, Appalachia, and Brazil; sing songs (in the indigenous languages) from India, Ghana, Chile, Trinidad, and Scotland; play games from Mexico, the Georgia Sea Islands, and the British Isles; and play music from Cuba, Bolivia, Uganda, Indonesia, China, Spain, and Egypt adapted for percussion, recorder, and Orff instruments.*”²⁶ Dále pak uvádí, že ve chvíli, kdy žáci v osmém ročníku končí, už se setkali s hudbou lidí, jako jsou Louis Armstrong, Fats Waller, Lester Young, Duke Ellington, Thelonious Monk, Bach, Mozart, Beethoven a

²⁴Mission & Service. *POCIS* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://www.nocapocis.org/about/#mission>

²⁵ Admissions. *The San Francisco School* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://www.sfschool.org/admissions/>

²⁶ GOODKIN, Doug. *Diverse Approaches to Multicultural Music. Music Educators Journal*, Newbury Park: Sage Publications, 1994, roč. 1, č. 81, s. 39-43. ISSN 00274321.

Schuman, také se učili o různých druzích hudby, například americkém bluegrassu, balijském gamelanu, brazilské sambě nebo gregoriánském chorálu. Znají také už nejméně sto amerických lidových písní.²⁷

Tato pestrost přináší dětem mnohem širší představu o tom, co je to hudba, jaké formy může mít a co všechno s ní lze vyjádřit. V dnešních školách se setkáváme často s velmi jednostranným pojetím hudby. Lidé si často představí pod pojmem hudba jen úzký výsek populární hudby, nebo hraní na nástroj či klasickou hudbu. Ale hudba v sobě zahrnuje mnohem víc, a děti ji mohou i sami prožívat právě při společném tvoření a poznávání písní a tance z různých kultur.

Stejně důležitý, jako je tento multikulturní obsah hudebního vzdělávání, je ale také způsob, jakým je vyučován. Doug Goodkin uvádí ve svém článku *Diverse Approaches to Multicultural Music* následujících pět přístupů, které používá v průběhu celého roku:

- Studium kultury – Ve chvíli, kdy se žáci učí se svým třídním učitelem o nějaké zemi či kultuře, může být toto studium významně podpořeno představením hudební kultury dané společnosti. Žáci si tak rozšíří představu o dané kultuře a kromě geografie, historie, jídla a zvyků, se seznámí také s písněmi, tanci, hrami a hudebními nástroji. Vhodné je obohatit je i o jazyk dané země a zpívat písně v původním jazyce a s místními hudebními nástroji. Také je dobré představit i různá videa, nahrávky, fotografie, a pokud je možnost, zařídit návštěvu hudebníka či tanečníka z této kultury. Na závěr tohoto studia může být ve třídě uspořádána oslava s jídlem, písněmi, tanci, poezií či příběhy dané kultury.
- Oslavy – V The San Francisco School se slaví mnoho svátků během roku, kterých jsou hudba a tanec zásadní součástí. Děti se podílejí na oslavách tím, že se naučí a předvedou písně, tance nebo básně související s daným svátkem. Tímto způsobem se seznámí například s židovskou kulturou při svátcích Roš ha-šana, Chanuka nebo Pesach, s afroamerickou kulturou při oslavách Kwanzaa, Dnu Martina Luthera Kinga nebo Měsíci černošské historie či s čínskými lvími tanci při slavení čínského nového roku. Díky písním a tancům se tyto oslavy stávají pro děti něčím osobním, co mohou doopravdy prožít. Pokud jsou ve třídě žáci dané kultury, mohou sdílet se

²⁷ GOODKIN, Doug. *Diverse Approaches to Multicultural Music*. *Music Educators Journal*, Newbury Park: Sage Publications, 1994, roč. 1, č. 81, s. 39-43. ISSN 00274321.

spolužáky vlastní znalosti a zkušenosti. Ostatní mohou hledat podobnosti se svou kulturou. Například Festival světel v prosinci je příležitostí k oslavě švédského svátku sv. Lucie, afroamerického Kwanzaa, indického Divali, židovské Chanuky a čínského Měsíčního festivalu. Žáci se tak seznámí s motivem rozsvícení svící a luceren v různých zemích a mohou si všimnout souvislostí a uvědomit si, proč se podobný svátek slaví na různých místech světa.

- **Témata písní** – V The San Francisco School se první až pátá třída každý den schází ke dvacetiminutovému zpěvu, tzv. Elementary Singing Time, se záměrem procvičit si pěveckou techniku, společně se setkat a postupně si vybudovat repertoár písní. Jelikož jde o velký věkový rozptyl, vybírá Goodkin písně tematicky. V různých kulturách existují písně s podobným námětem. Goodkin uvádí příklad písní o stromech: americká Juniper Tree, australská Kookaburra, karibská Shake the Papaya Down, japonská Sakura apod., společně nabízejí zajímavý kontrast hudebních stylů. Další kategorie, ze kterých je možné vybírat, jsou například ukolébavky, taneční či pracovní písně.
- **Typy hudebních nástrojů** – další způsob zařazení multikulturního hudebního obsahu je skrze prezentaci hudebních nástrojů. Goodkin to dělá například tím způsobem, že představí činely pocházející z různých zemí, Číny, Indie, Tibetu, Turecka, Bali a Německa, nechá je dětmi prozkoumat a porovnat tvar, materiál a zvuk. Pak s nimi nechá děti vytvořit hudební ukázkou. Podobně to Goodkin dělá s bubny – shromáždí malý bubínek, kubánské congo, doumbek, zapadoafrický mluvicí buben a indický tabla, poté představí jejich původ, pustí nahrávky profesionálních hráčů a nechá děti vytvořit si vlastní multikulturní bubenickou skladbu. Žáky povzbudí i k vytvoření vlastní kombinace různých druhů nástrojů tak, aby každý měl jiný původ. Skupiny dětí si poté navzájem přehrají vytvořená díla. Pro úplnost si žáci ještě poslechnou nahrávky skupin, které ve své tvorbě kombinují nástroje různých kultur, jako jsou například skupiny *Codona*, *Zakir Hussain and the Rhythm Experience*, *The Diga Rhythm Band*, *Kronos Quartet* a další.
- **Hudební koncepty** – Goodkin ve svém článku píše: „*For each of the musical concepts introduced in class, music from diverse sources is used to illuminate and enrich the ideas through direct experience of the immense variations of expression. Though it is important to identify pieces from specific cultures and present them in the context specified in the culture study and celebration units, it is equally important for students to see these pieces as just another way of structuring*

sound.”²⁸ Je tedy vhodné, aby si žáci díky poznávání různých kultur rozšiřovali svůj pohled na různé hudební koncepty, a dokázali je tak vidět z různých úhlů pohledu. Znáť je to na příkladu pentatonické stupnice. Většina učitelů ví, že je to velmi univerzální prostředek, ale jejich zkušenost je dost omezená právě neznalostí pentatonické hudby jiných kultur, což se potom odráží na tvorbě žáků, jejichž improvizace a skladba je velmi omezená a zní stále stejně. Doug Goodkin uvádí, že pokud žáci poznají pentatonickou hudbu z Appalachie, afroamerické kultury, kultury původních amerických obyvatel, dále z And, Ugandy, Francie, Indie, Indonésie, Číny a Polynésie, pak dobře porozumí tomu, že tato stupnice je jen jeden z mnoha faktorů, které určují kvalitu daného hudebního díla, také že přesné ladění jednotlivých tónů se může velmi lišit nebo že pentatonická hudba může být monofonní, polyfonní, heterofonní nebo i homofonní. Pokud žáci takto zešíroka prozkoumají pentatonickou hudbu, budou mít mnoho zvuků, ze kterých si mohou vybírat, a v jejich kompozicích se bude odrážet tato zvuková bohatost. Tento přístup se dá aplikovat na jakýkoli hudební koncept. Goodkin ale dodává, že aby mělo toto zkoumání opravdový smysl, pak je potřeba jít dál než jen k poslechu, a zapojit studenty také do improvizace a kompozice.²⁹

Když se žáci často setkávají s hudbou různých kultur, pak se jim neustále rozšiřuje představa o tom, jak hudba může mluvit. Goodkin shrnuje svůj přístup takto: „*My hope in multicultural education is to honor diversity by going into the details of what sets one culture apart from another (cultural particularism) and to acknowledge unity by examining what universal qualities all cultures share (cultural pluralism).*”³⁰

Další výhodou této školy je, že počet žáků ve třídách je malý. Žáci na prvním stupni tvoří semknutou komunitu, chodí denně společně zpívat a jednotlivé ročníky spolu v učebně obědvají v rodinném stylu. Díky malému počtu žáků ve třídě učitelé všechny děti skutečně znají a mají tak optimální prostředí pro podporu žáků v jejich komplexním

²⁸ GOODKIN, Doug. *Diverse Approaches to Multicultural Music. Music Educators Journal*, Newbury Park: Sage Publications, 1994, roč. 1, č. 81, s. 39-43. ISSN 00274321.

²⁹ Tamtéž, s. 43.

³⁰ Tamtéž.

rozvoji.³¹ Margaret Murray k tomu dodává: „*The advantage of the small classes is obvious, and the not so usual age range has given him (Doug Goodkin) the unique, practical opportunity of working out a successful and convincing progression from the earliest beginnings through to the more advanced techniques to be found in the later, less explored original volumes of Orff Schulwerk – and much of it he relates to a world music setting*“³²

Prostředí této školy bylo zřejmě velmi podnětné pro Goodkinův růst, a vývoj jeho pedagogického přístupu a metod. The San Francisco School je zase velmi ovlivněna místem, kde se nachází. Není školou pro nějakou vybranou skupinu obyvatelstva, ale reflektuje kulturní pestrost San Francisca. San Francisco je velice multikulturní město, známé svou rozmanitostí a otevřeností různým menšinám. Doug Goodkin zde žije od roku 1973, tedy od svých 22 let doposud.³³ Z jeho práce, ale především z jeho článků publikovaných na jeho blogu, lze vytušit velký vliv tohoto prostředí. Toto město je už od šedesátých let centrem progresivního aktivismu a vyznává velmi liberální hodnoty. Tato atmosféra se promítá jak do fungování The San Francisco School, tak do Goodkinovy práce a jeho publikací.

1.2 The Secret Song

V roce 2022 vyšel film dokumentující poslední, čtyřicátý pátý, rok Douga Goodkina na The San Francisco School. Film natočila režisérka Samantha Campbell s cílem, aby i ostatní mohli vidět to, čeho byla svědkem ona, když její děti navštěvovaly tuto školu, kde hudbu učil právě Goodkin. Tam se zúčastnila spousty různých oslav a hudebních vystoupení, kde ji zaujalo, s jakým nasazením děti hrají.³⁴

Film mapuje školní rok 2019/2020, což je rok, do kterého zasáhl příchod koronaviru, kdy se škola v dubnu uzavřela a do konce školního roku probíhala výuka online.

³¹ Elementary. *The San Francisco School* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://www.sfschool.org/in-the-classroom/elementary/>

³² GOODKIN, Doug. *Play, Sing & Dance: An Introduction to Orff Schulwerk*. Third edition. New York: Schott Music, 2013, s. v. ISBN 1-902455-07-X.

³³ GOODKIN, Doug. *Short Curriculum Vitae* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://static1.squarespace.com/static/62cf5e2af77cc928cfd331a1/t/6345b9b198781b08e45abb7d/1665513905752/Doug.cv.01.pdf>

³⁴ About. *The Secret Song* [online]. 2022 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://www.thesecondsongfilm.com/#about>

The Secret Song představuje především osobu Douga Goodkina, jakožto člověka, který svým příchodem do The San Francisco School v roce 1975 školu významně proměnil a oživil. Pamela Myers, učitelka první třídy, k tomu říká: „*The huge, huge gift Doug has brought to the school is the ceremony and the joyfulness that ceremony brings.*“ A jeho žena Karen Goodkin, která na stejné škole učí výtvarná umění, k tomu dodává: „*The celebrations and the community events bring everybody together. You can't have a community unless you come together. Over the years he's had his cookie jar contest and his samba contest, and then the plays were really big.*“

V tomto filmu můžeme některé z těchto událostí vidět. Například zahajovací den školy, ve kterém také nesmí chybět zpěv, a to v podobě upravené verze známého gospelu *Oh when the saints*, kdy všichni zpívají *Oh when the kids, go marching in* pod vedením Goodkina. Jednou z událostí, na které se děti nejvíce těší, je Halloweenské Intery Mintery, které je velmi oblíbené pro svou tajuplnost a mystičnost. Toto hudebně dramatické představení vytvořil také Goodkin a už se stalo zavedenou tradicí. Má svá specifická pravidla, jedná se totiž o pravidelný cyklus, kdy mají jednotlivé ročníky každý rok přidělenou určitou část, například hru na perkusní nástroje, xylofonový part, nebo ve čtvrtém ročníku taneční část. Žáci tedy vědí, co bude který rok jejich úkolem a nikdy nedělají to stejné jako už dělali v předchozích letech. Často se tedy vyloženě těší na svou novou úlohu a mají radost, že už jsou zase o krok dál a zvládnou následující obtížnější úkol.

Ve filmu jsou i ukázky z hodin kolegů Jamese Hardinga a Sofie Lopez-Ibor, kteří s Goodkinem již mnoho let spolupracují a oba říkají, že se od něj hodně naučili, je pro ně velkou inspirací a velmi si ho váží. Oba začali učit na této škole právě kvůli němu. Harding přišel navštívit Goodkina na doporučení známé, a poté, co pozoroval jeho hodiny hudby, zahodil možnost jít na medicínu a začal učit po jeho boku. Kolegyně Lopez-Ibor zase měla přijít zaskočít za Goodkina na šest měsíců a zůstala dvacet pět let.

Kolegové i žáci o Goodkinovi říkají, že je velmi kreativní, což můžeme i vidět na četných ukázkách z jeho hodin hudby, které jsou zajímavé a pestré, a také později na jeho přístupu k online výuce, kde se snaží vytvářet nové neotřelé aktivity, které mohou děti dělat doma u počítačů, jako například hraní na sklenice s vodou. Jeho dcera Kerala říká: „*It's always different, it's always responsive. It always changes according to the group of kids. That goes back to finding what's special about each kid and nurturing that.*“ Goodkin na jiném místě filmu uvádí, že často slyší někde nějakou píseň, a přitom ho

napadne, jak by ji mohl zpracovat se svými žáky, a pokaždé je to jiné, pokaždé ho zaujme něco jiného, a tak sbírá novou inspiraci. Jeho žena dodává, že oproti tomu, jak to často chodí v hodinách hudební výchovy, kdy žáci sedí v řadách a poslouchají výklad učitele, to její muž dělá tak, že si s dětmi sedne do kruhu a začne hrou: „*It's less about talking about everything and a little bit more about doing and making music.*“

Doug Goodkin ve filmu mluví o hudbě jako o způsobu, kterým se můžeme dorozumívat obdobně jako jazykem. Říká, že hudba a jazyk mají společné to, že závisí na určitém propojení s druhými lidmi a mohou oba komunikovat pocity. Děti do této školy přicházejí ve třech letech a podle něj, jsou velmi muzikální, každé dítě má hudbu a tanec v sobě. Jeho úkolem pak je udržet tuto hudebnost při životě a dále ji rozvíjet. Goodkin uvádí, co ho nejvíce oslovilo na kurzech Orffova Schulwerku pod vedením Avona Gillespie: „*I think the big thing that struck me about it was finally the sense that the learning took place in the group. You weren't sitting in a practise room by yourself doing it. And it was through the ear not through the eye. You weren't reading things. You were hearing, listening, responding.*“ A to bylo velmi odlišné od toho, co do té doby znal. Říká, že od šesti let hrál na varhany a ve třetí třídě přidal i klavír, ale toto hudební vzdělávání bylo velmi jednostranné a zaměřovalo se především na technickou dovednost hry na tyto nástroje. Goodkin dodává, že sice uměl zahrát různé obtížné skladby, ale neuměl improvizovat, tančit nebo čistě zpívat.

Jelikož si uvědomil, co jeho hudebnímu vzdělávání chybí, začal se spoustu věcí učit sám a později ve své výuce se zaměřil na to, aby dětem předával víc než jen technické dovednosti, aby mohly hudbu zažívat ve svém těle a ve svém srdci.

Film se jmenuje podle aktivity, kterou Doug Goodkin dělá se svými pětiletými žáky. Když je chce poprvé seznámit s xylofony, rozestaví tyto nástroje po třídě a řekne dětem, že uvnitř těchto krabic je schovaná tajná píseň, která čeká právě na ně, aby ji našly. Mají za úkol je prozkoumat, poslouchat a nalézt píseň, zapamatovat si ji, a pak se vrátit a podělit se s ostatními o to, co našly. Každé z nich vždy přijde s něčím muzikálním a srozumitelným, protože jak Goodkin opakovaně připomíná: „*Kids are extraordinary musical beings.*“ A dodává, že často vytvoří mnohem lepší věci, když jim k tomu dáme čas a prostor, aby na to mohly v klidu samy přijít.

Celý film je velmi inspirativní a Doug Goodkin působí na diváka jako člověk, který miluje svou práci, a vše co dělá, dělá s nadšením. Z jeho okolí jde vidět, že jeho nadšení je nakažlivé. Jeho žáci si díky němu hudbu zamilovali.³⁵

³⁵ *The Secret Song* [film]. Režie CAMPBELL, Samantha. USA: Mallets Up Production, 2022.

2 PEDAGOGICKÝ PŘÍSTUP

„Every person on the planet is a musical being. You're musical in your body: you have a breath rhythm, you have a heart rhythm, you have a brain waves rhythm, you walk to a rhythm, you organise your day to a rhythm, you are immersed in music in your body, in your heart, in your mind...“³⁶

Doug Goodkin ve své promluvě na TedX v Conejo dále mluví o tom, že děti si zaslouží zažít pocit, že jsou muzikální bytosti. Podle něj mají lidé často zvláštní představy o tom, co je hudba a hudební vzdělání, myslí si, že hudba je něco, co někteří mají a někteří ne, buď máte vrozený talent, nebo ne. Pokud ano, tak můžete hudbu provozovat, pokud ne, tak ji můžete pouze pasivně přijímat, například jít na koncert. Ale z jeho zkušenosti to tak není. Každý má hudební potenciál, ale je potřeba hudbu nejprve zažít, než ho budeme moci rozvinout. Další běžná představa je, že hudebně se vzdělávat znamená učit se noty a hrát na hudební nástroj. Goodkin k tomu poznamenává, že je to sice část hudby, ale jen velmi malá. Hudbu je možné si představit také jako jazyk. Každý má schopnost mluvit jazykem hudby, ale musíme se učit správným způsobem, stejným, jako se učíme mluvit. Jako děti jsme byli jazyku vystaveni ze všech stran a vstřebávali ho přirozeným způsobem. Takto stejně je to s hudbou – Doug Goodkin říká, že nejmuzikálnější děti potkal v těch kulturách po světě, kde je hudba součástí každodenního života a životního stylu lidí. Třetí mylná představa je o tom, kdy se mají děti začít hudbě učit. Správná chvíle je už v lůně matky, ale nejdůležitějších je prvních osm až devět let života, kdy je mozek na to nastaven. Pokud se v této době potenciál dítěte neseťká s tím správným hudebním zážitkem, může být ztracen. Goodkin uvádí, že z kvalitního hudebního vzdělávání žáci získají tři věci: disciplínu, moc či kontrolu (power) a sounáležitost (belonging). Tyto tři věci, můžeme získat i například skrze sport, ale hudba nabízí ještě něco navíc, a to krásu.³⁷ Goodkin tuto promluvu

³⁶ Learning through music and art: Doug Goodkin at TEDxConejoSalon. *YouTube* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=w3YILyX4LIM&feature=share>

³⁷ Tamtéž.

završuje slovy: „*Let's give it to them.*“³⁸ Tedy, kéž bychom mohli dětem dát vzdělání, jaké opravdu potřebují a po jakém touží.

Doug Goodkin zakládá svou hudebně-pedagogickou činnost na Orffově Schulwerku, který považuje za vynikající způsob, jak rozvíjet dítě jako celek, celou jeho osobnost. „*For me, virtually all of what I learned about good teaching came from one source – Orff Schulwerk.*“³⁹ Goodkin uvádí, že základní myšlenka, s níž probíhají hodiny hudební výchovy podle Orffova Schulwerku je, že všechny děti jsou muzikální, a tuto hudbu v nich můžeme najít a rozvinout s využitím hudebního tvoření a za pomoci jednoduchých nápadů a pomůcek. Je zapotřebí, aby byla hudba vždy propojena s řečí, tancem a dramatem, a tvořena společně ve skupině v kruhu, ne samostatně jednotlivými dětmi. V běžné hodině podle Orffa děti tančí, zpívají, hrají na různé perkusní nástroje, dále flétny, xylofony a další nástroje Orffova instrumentáře. Důležitá součást je také vlastní tvorba dětí a improvizace. Orffův přístup je podle Goodkina výborný díky své dostupnosti všem. Lidé nepotřebují skvěle ovládat techniku hraní na nějaký nástroj, aby mohli tvořit hudbu. Skrze jednoduché postupy a snadno ovladatelné nástroje se mohou společně s ostatními ponořit do tvůrčího hudebního procesu.⁴⁰

Podle Goodkina je těžké Schulwerk popsat slovy či vysvětlit o co jde, a pokud to tedy chceme vědět, musíme pozorovat tímto způsobem vedenou hodinu a aktivně se zúčastnit workshopu. Tato zkušenost nám může dát možnost nahlédnout alespoň trochu do tohoto přístupu, ale spíš budeme potřebovat ještě několik let praxe, abychom mohli skutečně říct, že víme, co Schulwerk je. Ale zároveň jsou jeho možnosti neomezené, takže nikdy nebudeme znát vše a vždycky může někdo přijít s něčím novým. Goodkin uvádí, že v podstatě není možné stát se expertem na Orffův Schulwerk. Právě pro tuto absenci systematického procesu, který bychom následovali krok za krokem, je Schulwerk nazýván Orffovým přístupem, nikoli metodou. Slovo přístup také naznačuje, že jde o to, být neustále na cestě, a ne dorazit do nějakého cíle.⁴¹

³⁸ Learning through music and art: Doug Goodkin at TEDxConejoSalon. *YouTube* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=w3YILyX4LIM&feature=share>

³⁹ GOODKIN, Doug. *The ABC's of Education: A primer for Schools to Come*. San Francisco: Pentatonic Press, 2006, s. 100. ISBN 0-977371-0-4.

⁴⁰ GOODKIN, Doug. *The ABC's of Education: A primer for Schools to Come*. San Francisco: Pentatonic Press, 2006. s. 104-107. ISBN 0-977371-0-4.

⁴¹ GOODKIN, Doug. *Play, Sing & Dance: An Introduction to Orff Schulwerk*. Third edition. New York: Schott Music, 2013, s. 1-2. ISBN 1-902455-07-X.

„As we open up dialogues between groups that rarely talk to each other – theoreticians and practitioners, scientists and artists, teachers and performers, universities and preschools, adults and kids – we will need something that can speak all these languages to mediate the conversation. Orff Schulwerk has the credentials to do so.“⁴² Aby ale Schulwerk zůstal tímto spojovacím prvkem, a aby se z něj nestala jen jedna z mnoha metod, jak učit stále tytéž věci, je potřeba jej neustále oživovat, zkoušet nové věci a znovu ověřovat ty staré a osvědčené. „I have found the Schulwerk to be a challenging path, worthy of a lifetime of attention. The joy of discovering the simplicity of music-making is seductive for the newcomer, but behind it all lies a complexity of thought that feels formidable at times,“⁴³ píše Goodkin a dodává, že učitel Orffova Schulwerku musí být schopen reflexe a sebereflexe, a také aktivního jednání, nestačí naučit se dělat různé zábavné aktivity. Na učitele jsou kladeny vysoké nároky, protože tento přístup vyžaduje, aby si každý objevil své metody a postupy a osvojil si intuitivní a tvořivý přístup. Dále je třeba, aby měl učitel alespoň základní dovednosti v široké škále uměleckých forem a prostředků, aby mohl učit tanec, zpěv, hrát na flétnu a různé Orffovy nástroje a další.⁴⁴

„Our primary mission as teachers is not necessarily to teach music, but to teach the child through the vehicle of music. How satisfying to know that the work we do helps nurture all of their intelligences.“⁴⁵ Goodkin se inspiroval teorií profesora Howarda Gardnera z jeho knihy *Frames of mind*⁴⁶ o různých typech inteligence. Ve výuce hudby můžeme tedy rozvíjet nejen hudební inteligenci, ale také logicko-matematickou, vizuálně-prostorovou, pohybovou, lingvistickou, intrapersonální a interpersonální. Pokud si jsme vědomí těchto možností, můžeme je lépe přenést do výuky a pomoci tak rozvíjet dítě jako celek. Goodkin píše, že Carl Orff se nezaměřoval pouze na to, jak pozvednou hudební vzdělávání a jak skrze něj vytvářet lepší hudebníky, ale především, jak utvářet lepší lidské bytosti. „As I read about or take workshops in multiple intelligences, differentiated instruction, whole language, cooperative learning, portfolio assessment, brain-based

⁴² GOODKIN, Doug. *The ABC's of Education: A primer for Schools to Come*. San Francisco: Pentatonic Press, 2006, s. 107. ISBN 0-977371-0-4.

⁴³ GOODKIN, Doug. *Play, Sing & Dance: An Introduction to Orff Schulwerk*. Third edition. New York: Schott Music, 2013, s. vii. ISBN 1-902455-07-X.

⁴⁴ Tamtéž, s. 9.

⁴⁵ GOODKIN, Doug. *A Rhyme in Time: Rhythm, Speech Activities, and Improvisation for the Classroom*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1997, s. 7. ISBN 987-0-7692-1512-9.

⁴⁶ GARDNER, Howard. *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. 3rd edition. New York: Basic Books, 2011. ISBN 978-0465024339.

*education and many more of the „innovative“ ideas sweeping through some schools, I find that Orff has already been there.*⁴⁷ Většinu těchto nových vzdělávacích nápadů už zpracoval Carl Orff, jen možná pod jinými jmény a s většinou se učitelé Orffova Schulwerku už setkali. Goodkin uvádí, že se ale ještě nesetkal s praxí, která by byla efektivnější než Orffovy postupy. Navíc může Schulwerk být přínosem nejen ve školách, ale i v různých jiných komunitách, protože má schopnost spojovat lidi skrze písně, tanec a společnou tvůrčí činnost.⁴⁸

2.1 Orffovy prostředky, které Doug Goodkin využívá ve své výuce

Zde si představíme prostředky a postupy Orffova Schulwerku, které Doug Goodkin považuje za zásadní součást výuky hudby, a které hojně využíval ve své výuce na The San Francisco School, a které stále používá a učí na svých seminářích.

Důležitou součástí Orffova přístupu jsou hry. Hraní je pro děti práce, pomocí něj poznávají svět, snaží se v něm objevit smysl a své místo. Goodkin uvádí, že jakmile děti nastoupí do klasického školství, je to pro ně nepříjemný šok, nepřirozené přerušení jejich programu, a mnoho z nich školský systém semele natolik, že přestanou umět si hrát. Nejlepší by tedy bylo, kdyby školy podporovaly děti v jejich hrách, a také zahrnuły hry do svých osnov, aby žáci získali nejen znalosti a dovednosti, ale aby odcházely s hlubším porozuměním a schopností sami si na věci přicházet, tak jako to dělaly, když si hrály. Je to jako mluvit na děti jejich vlastním jazykem, aby skutečně rozuměly. Kdyby se toto školám podařilo, pravděpodobně by žáci v dospělosti neztratili svou hravou část osobnosti, své „vnitřní dítě“.⁴⁹

Další nezbytná součást, kterou Goodkin při výuce hudby využívá, je zpěv, a pokud s ním začneme v dostatečně nízkém věku, nebude nám dělat potíže. Jak přiznává Goodkin,

⁴⁷ GOODKIN, Doug. *The ABC's of Education: A primer for Schools to Come*. San Francisco: Pentatonic Press, 2006, s. 105. ISBN 0-977371-0-4.

⁴⁸ Tamtéž, s. 103-106.

⁴⁹ GOODKIN, Doug. *Play, Sing & Dance: An Introduction to Orff Schulwerk*. Third edition. New York: Schott Music, 2013, s. 11-12. ISBN 1-902455-07-X.

jeho maminka v dětství zpívat nenaučila, nepomohli mu ani ve škole, a v dospělosti, když se stal učitelem hudby, se musel sám teprve začít učit zpívat. Říká, že je možné se zpěvem začít i v dospělosti, ale je to o dost obtížnější a je k tomu potřeba větší úsilí. Zpíváním písní si rozšiřujeme slovní zásobu, učíme se něco z historie a kultury, spojujeme se s druhými lidmi. Goodkin je toho názoru, že by žáci měli ve školách denně zpívat a na konci pátého ročníku znát alespoň sto písní. Už zpívání samo o sobě je dostačující, ale můžeme ho navíc využít k různým příležitostem, oslavám, propojit s dějepisem či jazyky, protože existuje mnoho různých druhů písní, kterými můžeme obohatit i ostatní předměty.⁵⁰

V Orffově Schulwerku zastává důležité místo také lidový tanec i tanec a pohyb obecně. Pohyb je pro děti obzvláště důležitý, protože je to už od narození jejich hlavní způsob, jak poznávat svět kolem sebe. Tato potřeba pohybu přetrvává, a proto je pro žáky obtížné vydržet ve vyučovacích hodinách pouze sedět. Lidový tanec pak Goodkin považuje za zásadní součást Schulwerku, využívá ho hojně ve svých hodinách i seminářích, a proto ho překvapilo, že v původních materiálech Carla Orffa o něm není téměř ani zmínka. Ale o čem Orff píše, jsou tradiční dětské říkanky a písničky, o kterých uvádí, že jsou logickým výchozím bodem, kde začít s výukou hudby. K tomu Goodkin dodává, proč tedy nezahrnout k těmto lidovým říkankám a písním i lidové tance. Většina učitelů Schulwerku to takto opravdu pojala, a lidový tanec se vyskytuje v jejich hodinách, také na konferencích a je vyučován i na seminářích pro učitele. V Orffově publikacích tedy není jednoznačně popsán, ale postupem času byl do praxe Schulwerku zahrnut, jak vysvětluje Verena Maschat v rozhovoru s Dougem Goodkinem: „*The social component of dancing together, like singing in a group, as well as the internalization of musical parameters through this activity increased its acceptance as part of the contents of Music and Dance Education over the years.*“⁵¹ Goodkin sám považuje lidový tanec za jednu z nejlepších metod, jak v dětech rozvíjet cit pro rytmus, stabilní metrum, fráze, melodii a schopnost poslouchat a reagovat, a navíc je pro ně zábavný. Když mluví o lidovém tanci (folk dance), myslí tím tance různých národů, ne pouze ty americké. Tanec je také výborný způsob, jak zahájit hodinu, protože děti rozhýbe, zaujme jejich pozornost a spojí je do skupiny, ve které se jim pak bude lépe pracovat. Většinou bývá tanec vyučován tak, že se nejprve vysvětlují kroky, a teprve potom se tančí. Goodkin ale říká, že se mu lépe osvědčil způsob – první dělat,

⁵⁰ GOODKIN, Doug. *Play, Sing & Dance: An Introduction to Orff Schulwerk*. Third edition. New York: Schott Music, 2013, s. 27-32. ISBN 1-902455-07-X.

⁵¹ Tamtéž, s. 39.

potom mluvit – tedy nejprve s dětmi tanec zatančí, a potom si s nimi dovysvětlí, co nepochytily a nechá je ptát se, co potřebují vědět. Dobré je naučené tance často opakovat a vyzvat děti, aby pokaždé něco zdokonalily. Když už tanec dobře ovládají, můžeme vymýšlet různé variace nebo i nechat prostor pro improvizaci.⁵²

Dalším důležitým prostředkem, který ve výuce hudby Goodkin využívá, je hra na tělo (body percussion). Naše tělo je nejdostupnější hudební nástroj, který máme. Když chceme tvořit hudbu, máme ho ihned k dispozici, a proto je hra na tělo jedním z prvních prostředků, se kterými se v Schulwerku setkáme. Tleskání a dupání můžeme najít ve všech kulturách. Orff k nim přidává ještě luskání a plácání do stehen a využívá tuto hru na tělo k tomu, aby probudil vrozené rytmické citění. Je využívána nejen samostatně, ale také jako doprovod k písním, v různých hrách a tancích nebo jako prostředek k učení notace. Doug Goodkin se navíc inspiroval Keithem Terryem a jeho „body music“, kterou využívá ve svých hodinách. Ta je obohacena o další zvuky, jako například plácnutí do hrudi či zadní části stehen, což propojuje ostatní prvky a ve výsledku tvoří plynulejší hru. Záleží i na otočení rukou, jedna ruka je vždy dominantní a po zvládnutí daného rytmu je dobré ruce vystřídat. Dále je možné tvořit různé kombinace se zpěvem, tancem, gesty, zapojit hru na tělo do kruhového tance nebo jako součást instrumentálního díla.⁵³

Hru na tělo následně Goodkin rozšiřuje o perkusní nástroje, které nevyžadují obtížnou techniku hry a pro jejich zvukovou i tvarovou pestrost jsou dětmi velmi oblíbené. Malé děti se poprvé setkávají s hudbou právě tímto způsobem, kdy objevují různé zvuky při klepání a bouchání do různých předmětů nebo třepání a štěrchání s věcmi. Pro učitele, kteří by nebyli přesvědčeni o kvalitách a přínosech perkusních nástrojů, přidává Goodkin praktické důvody, proč je zařadit do výuky – jsou cenově dostupné, takže může mít každé dítě svůj, a tím se aktivně zapojit, lze je i vyrobit nebo najít například v přírodě či v kuchyni, snadno se na ně hraje, při skladování nezabírají příliš mnoho prostoru a nabízejí širokou škálu výrazových možností. Měly by hrát zásadní roli, z nich pak vychází všechna další tvorba. Někdy hra na perkusní nástroje přejde v improvizaci či napodobování nebo

⁵² GOODKIN, Doug. *Play, Sing & Dance: An Introduction to Orff Schulwerk*. Third edition. New York: Schott Music, 2013, s. 35-61. ISBN 1-902455-07-X.

⁵³ Tamtéž, s. 67-78.

různé další aktivity, které podporují dětskou představivost. Přirozeným vyústěním bývá i tanec, při kterém současně hrajeme.⁵⁴

Abychom mohli do výuky hudby zahrnout také melodii a harmonii, potřebujeme další nástroje. K tomu se výborně hodí xylofony, metalofony a zvonkohry. Goodkin uvádí, proč tomu tak je – mají rozložení kláves jako klavír, díky čemuž poskytují i vizuální a prostorový model, což pomáhá pochopení teoretických vztahů na rozdíl například od zpěvu. Mezi další výhody patří možnost odstranit jednotlivé klávesy nebo to, že mají vyražené názvy tónů. Goodkin dále uvádí, že žáci se díky práci s těmito nástroji časem naučí zahrát melodie podle sluchu. Jejich motto proto je: Když to dokážeš zazpívat, dokážeš to i zahrát. Sice je technika snadná, ale je potřeba se ji naučit správně, jinak by mohli mít žáci později potíže s obtížnějšími hudebními kusy. Jedná se především o správné držení a střídání paliček. Goodkin upozorňuje, že ačkoli se žáci naučí spoustu věcí hraním na tyto nástroje, některé je to však naučit nedokáže, a to čtení not, intonování či zpívání, jelikož je většina písní položena pro děti příliš nízko. Orffovy nástroje by neměly sloužit jako náhrada jiných nástrojů a vytvořit tak klasickou kapelu, ale měly by sloužit k dosažení cíle, aby žáci porozuměli tomu, jak jsou tvořeny melodie a základní doprovody, tedy aby dosáhli toho, že budou moci sami tvořit. Díky využití Orffova instrumentáře získají žáci jedinečnou příležitost být součástí souboru, a to bez nutnosti předchozího usilovného cvičení.⁵⁵

Další důležitý nástroj v Schulwerku je zobcová flétna. Ačkoli její použití někteří učitelé zpochybňují, Goodkin je jejím velkým zastáncem. Uvádí, že je to důležitý melodický nástroj, který na rozdíl od xylofonů dokáže hrát dlouhé tóny, a tedy vázanou melodii. Přidává další důvody, jako jsou specifická barva tónu, díky čemuž už můžeme vytvořit velmi pestrý dětský orchestr. Dále to, že je flétna dechový nástroj, takže se žáci učí zase jinou techniku a koordinaci dechu a prstů a získají tak přípravu pro další dechové nástroje. Díky flétně se děti učí číst noty, je snadno přenosná a může být dobrým pomocníkem pro učitele, když potřebuje propojit ostatní nástroje melodií.⁵⁶

⁵⁴ GOODKIN, Doug. *Play, Sing & Dance: An Introduction to Orff Schulwerk*. Third edition. New York: Schott Music, 2013, s. 79-83. ISBN 1-902455-07-X.

⁵⁵ Tamtéž, s. 85-99.

⁵⁶ Tamtéž, s. 101-103.

Dalším prostředkem, který Goodkin využívá, je divadelní hra. Ta, podle Orffova Schulwerku, v sobě kombinuje řeč, tanec, zpěv a děti tvoří i orchestr. Důležité je, aby se všichni žáci účastnili a měli alespoň pár sólových vět. Při vytváření scénáře je dobré nechat děti i improvizovat, a být otevření drobným změnám. Aby hra odpovídala Orffovým ideálům, je dobré vybírat z témat dětem blízkým, odpovídajícím jejich věku a vývoji, jako například pohádky, lidové příběhy nebo dětské knížky. Goodkin uvádí, že s jeho žáky téma často nechají vyplynout z aktivit, kterým se v září věnují v hodinách hudby.

2.2 Další principy a strategie ve výuce Douga Goodkina

*„The story that has guided my work with children and adults these past four decades is that we are luminous beings capable of extraordinary things, graced with elegant and expressive bodies, compassionate and feeling hearts, dazzling and imaginative minds and soaring spirits.“*⁵⁷ Dále Goodkin uvádí, že všechny tyto potenciály mají lidé už od narození, ale jsou ještě ve formě semínka, které v sobě musíme objevit a rozvinout, a to naší vlastní snahou a s podporou okolí. Vzdělávání nám může buď pomoci rozvinout všechny tyto možnosti a celou naši osobnost, anebo může naopak utlumit či úplně ušlapat náš potenciál. Záleží tedy na učitelích, jak se zachovají – jestli se budou snažit rozvíjet nejen mysl, ale i tělo, probouzet představivost a živit dětskou duši – nebo jestli budou hledět víc na výsledky testů a plnění školních programů.

Jeden ze základních principů, kterým se řídí Doug Goodkin při výuce je, že hodina hudební výchovy by měla odpovídat tomu, jak plyne hudba sama. Měla by začínat zajímavým, poutavým začátkem (enticing beginning), pokračovat by měla propojenou střední částí (connected middle) a být zakončena uspokojivým závěrem (satisfying end). Toto uspořádání prospěje i hodinám jiných předmětů. K tomu, aby se to podařilo, navrhuje využití následujících strategií:

- poutavý začátek – zkusit učit beze slov, použít jen řeč těla; učit v jazyce, kterým žádné z dětí nemluví; říct příběh s překvapivým koncem; vymyslet příběh, ve kterém vystupují dané děti; ukázat zajímavou fotografii či obraz

⁵⁷ GOODKIN, Doug. *Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education*. San Francisco: Pentatonic Press, 2019, s. iv. ISBN 978-0977371266.

- propojený střed – jedna část plynule přechází do druhé, zatímco se připravuje další krok; začít jednoduchým základem a další informace postupně nabalovat bez nutnosti přerušování procesu; vytvořit hru sloužící k přesunu dětí na jejich místo; využít formu rondo, aby mohla hudba plynout bez přerušování
- uspokojivý závěr – přehrát skladbu či zatancovat tanec bez opravování chyb; po každém dokončení skladby či tance zůstat alespoň pět sekund v tichosti a bez hnutí (perfect ending); zakončit hodinu v kruhu reflexí s žáky; zakončit meditativní aktivitou ke zklidnění před další hodinou.⁵⁸

Další důležitý princip, na kterém si Goodkin zakládá je princip 3D:

1. Do it first!
2. Discuss it next.
3. Do it again.

Podle něj je důležité nejprve danou věc zažít, a teprve pak o ní mluvit. Dospělí mají tendenci více o věcech mluvit a děti zase více dělat. V tomhle bychom měli následovat děti, přestat tolik mluvit a začít něco dělat. Zároveň je ale důležité nezůstat jen u toho, a po dané aktivitě si sednout a začít diskutovat o tom, co se dělo, pojmenovat to, klást dětem otázky směřující k pochopení. Když se pak vrátíme k aktivitě, dětem se vše v hlavě propojí, dělají ji pak s větším porozuměním a věci dostanou nový smysl.⁵⁹

Goodkin dále využívá princip 4H – hand, heart, head, hearing, tedy ruce, srdce, hlava, sluch. Dříve se škola zaměřovala převážně na kultivaci mysli, ale dnes už víme, že ta je úzce spojena s rukama i srdcem. Goodkin k těmto třem přidává ještě v hudbě velmi důležité naslouchání.

- Naslouchání – představuje vnímání světa skrze smysly.
- Ruce – představují tvoření věcí skrze děláni.
- Srdce – představuje vnímání světa skrze pocity.
- Hlava – představuje porozumění světu skrze myšlení.

⁵⁸ GOODKIN, Doug. *Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education*. San Francisco: Pentatonic Press, 2019, s. 5-14. ISBN 978-0977371266.

⁵⁹ GOODKIN, Doug. *Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education*. San Francisco: Pentatonic Press, 2019, s. 31-37. ISBN 978-0977371266.

V Orffově Schulwerku využijí žáci skutečně všechny čtyři principy. Musejí aktivně naslouchat a reagovat na to, co slyší, trénují techniku hry na nástroje i taneční pohyby, pocítí radost a zápal pro věc a naučí se popsat různé hudební koncepty a porozumět jim.⁶⁰

Princip opakování a variací. Goodkin připomíná, že malé děti chtějí neustále různé věci opakovat dokola, nějakou hru nebo stále stejnou pohádku. Je to přirozené, protože takto si vytváříme v mozku spojení a dalším opakováním si je udržujeme a utvrzujeme. Většinou také nejsme dobří ve věcech, které neděláme pravidelně. Proto je ve výuce důležité časté opakování a procvičování. Dalšími variacemi zase vytváříme nová mozková spojení a tyto obměny nám pomáhají, aby se z neustálého opakování nestalo něco, co nás bude nudit a ubíjet. Mozek potřebuje obojí – opakování i variace – a to v poměru více opakování s občasnými obměnami.⁶¹

Po nesnadných pedagogických začátcích si Goodkin vytvořil seznam pravidel, které se ukázaly jako funkční, a podle kterých je dobré zkontrolovat si naplánované uspořádání hodiny, nebo zjistit, proč daná hodina nefungovala, jak měla. Jedná se o tyto principy:

- Od jednoduchého ke složitějšímu – žáci jsou často zahlceni informacemi, které nedokážou zpracovat. Proto je dobré začít základními jednoduchými informacemi a postupně se dopracovat ke složitějšímu celku.
- Nejprve tělo, potom nástroj – ve shodě s Orffem Goodkin navrhuje nejprve všechny nové skladby hrát na tělo a vyjádřit hlasem, a teprve poté přistoupit k nástroji a přijít na to, jak na něj hudbu, kterou už cítíme v těle, přenést.
- Nejprve unisono, potom teprve orchestr – abychom mohli vnímat hudbu jako celek, je dobré znát všechny party v dané skladbě. V Schulwerku hrají všichni všechno, nejprve se žáci naučí každý part zvlášť a teprve poté se skládá dohromady orchestr.
- Od imitace k tvorbě – Goodkin uvádí, že velkou část toho, co umíme, se naučíme imitací. Když se žáci naučí něco podle daného modelu, je důležité je poté vyzvat k tomu, aby to zkusili přetvořit v něco nového. Zbytek toho, co umíme, se totiž naučíme tím, co sami vytvoříme.

⁶⁰ GOODKIN, Doug. *Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education*. San Francisco: Pentatonic Press, 2019, s. 63-91. ISBN 978-0977371266.

⁶¹ Tamtéž, s. 93-106.

- Od sluchového k psanému – je důležité, aby děti hudbu nejprve slyšely a teprve poté se učili zapisovat nebo číst noty. Hudbu je třeba učit skrze naslouchání a následné napodobování, ne skrze čtení not.
- Od zážitku k pojmu – nejprve je potřeba věci zažít, zakusit. Poté je ale důležité rozšířit poznání skrze pojmenování toho, co jsme dělali či zažili, a dále prozkoumat daný hudební koncept. Důležité je usilovat o skutečné porozumění, ne o zapamatování řady pojmů.⁶²

Doug Goodkin dodává, že všechny klíčové principy hudební výuky můžeme využít i v učení ostatních předmětů, i libovolných jiných věcí. Většinou se jedná o obecně využitelné principy.

⁶² GOODKIN, Doug. *Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education*. San Francisco: Pentatonic Press, 2019, s. 109-135. ISBN 978-0977371266.

3 PUBLIKACE

Důležitá součást jeho práce je také publikační činnost. Kromě množství článků napsal Doug Goodkin také devět knih. Ty vydává ve svém nakladatelství Pentatonic Press, sídlícím v San Franciscu, počínaje knihou *Now's the Time*. V tomto nakladatelství vyšly následně i knihy od jeho kolegů z The San Francisco School – Jamese Hardinga a Sofie Lopez-Ibor – a také dvě CD.

Doug Goodkin založil nakladatelství Pentatonic Press v roce 2004 s několika cíli. Za prvé chtěl, aby se rozšiřovalo využití Orffova Schulwerku díky kvalitním materiálům vznikajícím z praxe s různě starými dětmi. Dalším cílem bylo zkoumat hudební vzdělávání už prověřené praxí a současně zkoušet a objevovat i nové možnosti. Dále si přál poukázat na důležitost hudby a tance ve školních vzdělávacích programech pro jejich schopnost vytvářet společenství a chtěl také ukázat, že hudba může pomoci odhalit a rozvinout potenciál každého dítěte.⁶³

Doug Goodkin je dále spoluautorem série učebnic *Share the Music*⁶⁴ od Macmillan/McGraw-Hill a přispěl také do různých sbírek, jako jsou například *Creativity in Music Education*⁶⁵ nebo *Musics of the World's Cultures*⁶⁶. Dále publikoval články, zaměřující se na Orffův Schulwerk v současné kultuře, v *Music Educators Journal*, *Orff Echo*, kanadském *The Ostinato*, rakouském *Informationen*, australském *New South Wales Bulletin* a anglickém *The Orff Times*.⁶⁷

⁶³ Pentatonic Press. *Doug Goodkin* [online]. [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.douggoodkin.com/pentatonic-press>

⁶⁴ BOYER-WHITE, René, Robert DE FRECE, Doug GOODKIN a kol. *Share the Music*. New York: Macmillan/McGraw-Hill, 1995. ISBN 978-0022950507.

⁶⁵ TSUBONOU, Yukiko, Ai-Girl TAN a Mayumi OIE, ed. *Creativity in Music Education*. Singapore: Springer, 2019. ISBN 978-981-13-2747-6.

⁶⁶ LUNDQUIST, Barbara Reeder a C. K. SZEGO, ed. *Musics of the World's Cultures: A Source Book for Music Educators*. Perth: CIRCME, 1998. ISBN 978-0864228505.

⁶⁷ About Doug. *Doug Goodkin* [online]. [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.douggoodkin.com/about>

V následujících podkapitolách je chronologicky představeno jeho devět knih, tak jak postupně vycházely.

3.1 A Rhyme in Time: Rhythm, Speech Activities and Improvisation for the Classroom

První kniha byla vydaná v roce 1997 v nakladatelství Alfred Publishing. Jedná se o ryze praktickou příručku pro učitele hudby, s více než dvaceti cvičeními a aktivitami. Autor ale dodává, že i učitelé nehudebních předmětů je mohou využít k probuzení rytmu v dětech a k ozvláštňení hodiny. Každé cvičení zpracovává nějakou říkanku, jazykolam či písničku a dává návrhy, na konkrétní aktivity. Popisuje, jak s dětmi dané cvičení nastudovat, ale zároveň nechává prostor pro vlastní tvorbu a zacházení podle úrovně dané třídy, podle toho, co už žáci umí, a obsahuje většinou tedy základní verzi, i obtížnější varianty. Každé cvičení má jak hudební zaměření, například metrum či improvizace, tak jazykové zaměření, například slabiky či protiklady. Publikace obsahuje známé i méně známé říkanky z různých kultur, některé v angličtině, jiné ve španělštině, většina však pochází z anglické sbírky Mother Goose. *A Rhyme in Time* se drží filozofie Orffova Schulwerku, a to i tím, že se dané techniky snadno přizpůsobí různému věku i schopnostem. Doug Goodkin zde dovedně propojuje hudbu s jazykem.⁶⁸

3.2 Name Games: Activities for Rhythmic Development

Tato druhá Goodkinova kniha vyšla v roce 1998, a jak vypovídá název, je zaměřená převážně na rytmická cvičení s použitím jmen. Obsahuje dvacet různých cvičení či her, počínaje základním vytleskáváním křestních jmen doplněných hrou na tělo, později s přidáním příjmení či data narození, přes improvizaci a vykládání vlastních příběhů za doprovodu jmenných ostinat, až po dramatické ztvárnění pohádky Rumpelstiltskin, ve které žáci využijí různé aktivity z předchozích cvičení. Každá aktivita je zaměřena na nějakou oblast, například na rytmus a metrum, rytmické frázování, délky not či artikulace. Publikace je určena pro základní školu (elementary a middle school), ale autor v úvodu dodává, že jsou dané aktivity využitelné pro různé věkové skupiny, protože postupují vždy

⁶⁸ GOODKIN, Doug. *A Rhyme in Time: Rhythm, Speech Activities, and Improvisation for the Classroom*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1997. ISBN 987-0-7692-1512-9.

od jednoduchého ke složitému, takže některé hry mohou hrát děti už od dvou let, a aktivity se jmeny využívá autor i ve svých seminářích s dospělými účastníky zejména pro úvodní seznámení. Vždy je možné upravit obtížnost podle věku a schopností žáků. Cvičení a hry jsou vhodné pro menší třídu do patnácti žáků, anebo pokud je jich více, je doporučeno rozdělení na dvě menší skupiny, které pracují současně.⁶⁹

3.3 Sound Ideas: Activities for the Percussion Circle

Publikace vyšla v roce 2002. Autor se zde zaměřuje na dětské experimentování s hudbou. Uvádí, že v různých dalších oblastech mají děti možnost experimentovat, a tím se mnohé naučit, například nejprve jen čmárají na papír, a tím se naučí kreslit nebo žvatlají, aby se postupně naučili mluvit správně, ale pokud jde o hudbu, jsou tyto pokusy a experimenty vnímány většinou negativně, protože ruší okolí (bubnování do hrnců či bouchání do klavíru). Proto je potřeba vytvořit vhodný prostor pro svobodné dětské experimentování s hudbou ve škole, a jako pomůcka k tomu může sloužit tato kniha. Autor uvádí, že se zde inspiroval teorií typů inteligence profesora Howarda Gardnera a jeho knihou *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*⁷⁰, kdy skupiny cvičení v Sound Ideas dělí právě podle typů inteligence, které se jimi rozvíjí. První část obsahuje hry sloužící k výběru nástroje. V této publikaci autor pracuje s perkusními nástroji, které jsou obzvláště vhodné pro začátky hudebního tvoření pro svou jednoduchou obsluhu. Druhá část je zaměřená na hudební inteligenci, třetí pak na lingvistickou, a další čtyři pak postupně na logicko-matematickou, vizuálně-prostorovou, pohybovou a intrapersonální. Dané hry a cvičení jsou cíleny především na žáky prvního stupně, ale ve většině případů je lze zjednodušit tak, aby je zvládly i předškolní děti, nebo naopak rozšířit, aby je bylo možné využít i na druhém stupni základní školy.⁷¹

⁶⁹ GOODKIN, Doug. *Name Games: Activities for Rhythmic Development*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1998. ISBN 978-0-7692-6442-4.

⁷⁰ GARDNER, Howard. *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. 3rd edition. New York: Basic Books, 2011. ISBN 978-0465024339.

⁷¹ GOODKIN, Doug. *Sound Ideas: Activities for the Percussion Circle*. Los Angeles: Alfred Publishing, 2002. ISBN 978-0757909887.

3.4 Play, Sing & and Dance: An Introduction to Orff Schulwerk

Tato kniha, která vyšla poprvé v roce 2002, důkladně představuje Orffův Schulwerk, a to především možnosti, jak tento přístup uvést do praxe. Autor zde představuje nejdůležitější principy Schulwerku, díky kterému se hudba může stát opravdovou součástí života dětí, přinést jim radost a pocit sounáležitosti, a různými způsoby obohatit jejich život. Kniha je dělena na dvě části. První z nich je zaměřena na prostředky, které Orffův Schulwerk využívá, a obsahuje kapitoly zaměřené na důležitost dětské hry, slov a poezie, na zpěv, lidový tanec, pohyb po třídě, hudbu na tělo, perkuse a Orffovy nástroje, flétnu jako důležitý melodický nástroj, a na divadelní představení. Druhá část se zaměřuje na specifické způsoby používané k trénování hudebních dovedností, jako jsou rytmická vokalizace, solffeggio, pentatonická stupnice, prodleva a ostinato. Na závěr se Doug Goodkin věnuje publikacím Carla Orffa (*Music for Children: The Volumes*⁷²), jakožto důležitého zdroje, a popisuje, jak jsou uspořádány a jak je používat při výuce.⁷³

3.5 Now's the Time: Teaching Jazz to All Ages

Tato publikace vyšla v roce 2004. Doug Goodkin v ní propojuje Orffův Schulwerk s jazzem, což nebylo do té doby běžné. Kniha tvoří základ pro další studium či výuku jazzu a dává šanci začátečníkům postupně proniknout do světa jazzu. Dává si za cíl představit tento hudební styl dětem takovým způsobem, který by odpovídal jejich potřebám, možnostem, zájmům a jejich stylu učení, což splňuje právě Orffův Schulwerk. Začíná se pro děti nejpřirozenějším způsobem, tedy hrami, v tomto případě afroamerickými, skrze které se žáci učí, jak jazz vznikal. Dále se autor zaměřuje na řeč a hru na tělo a jazzový pohyb. Poté už přicházejí na řadu první jazzové úpravy pro nástroje, v tomto případě Orffův instrumentář. Následuje seznámení s blues a jazzovými standardy, dále pak s jazzovou kompozicí a improvizací, kdy je ke každé oblasti připojeno množství různých cvičení, písní, her a nástrojových aranžmá. Doug Goodkin se zde věnuje také zastoupení jazzu ve školních osnovách The San Francisco School, kde působí, a na závěr shrnuje, jaký

⁷² ORFF, Carl a Gunild KEETMAN. *Music for Children: Volume 1: Pentatonic*. New York: Schott Music, 1976. ISBN 978-3795795016.

⁷³ GOODKIN, Doug. *Play, Sing & Dance: An Introduction to Orff Schulwerk*. Third edition. New York: Schott Music, 2013. ISBN 1-902455-07-X.

odkaz jazz zanechává, jak přibližuje dětem americkou historii a co dalšího je může naučit.⁷⁴

3.6 All Blues: Jazz for the Orff Ensemble

Kniha vyšla v roce 2012 a doplňuje předchozí publikaci *Now's the Time* o 35 nových jazzových úprav pro soubor Orffových nástrojů. Lze ji využít samostatně, jsou zde uvedeny vysvětlivky a pokyny ke každému cvičení, ale autor doporučuje pracovat s oběma knihami, protože druhá navazuje na tu první. Se znalostí první publikace lépe porozumíme principům a postupům, které jsou zde využívány, a autor sám na konkrétní stránky v *Now's the Time* často odkazuje právě pro hlubší porozumění a pro srovnání. Kniha je rozdělena na tři části. Kopíruje posloupnost předchozí publikace a začíná tedy bez nástrojů dětskými hrami, řečí a hrou na tělo v první části nazvané Jazzové kořeny. V další části se autor zaměřuje na vokální blues a ve třetí na jazzové blues. Na závěr přidává tipy pro improvizaci, a také tipy pro učitele klavíru. Ke knize patří také CD s 24 nahrávkami cvičení zde obsažených, které nahrál Doug Goodkin se svými žáky z The San Francisco School.⁷⁵

3.7 Intery Mintery: Nursery Rhymes for Body, Voice and Orff Ensemble

Tato publikace vyšla poprvé v roce 2008. Zaměřuje se na propojení jazyka a hudby, které jsou podle autora často oddělovány, učeny ve dvou různých školních předmětech, ačkoli k sobě patří a mají dohromady mnoho společného. Jako výborný prostředek k tomuto propojení se podle něj hodí právě dětské říkanky, které pracují se zvukem, slabikami, rytmem a vypráví příběhy. Kniha je rozdělena na dvě části. První část představuje aktivity určené pro hlas, hru na tělo a pohyb, které nevyžadují žádné další pomůcky, a jsou tedy vhodné i pro nehudební učebny či venkovní prostory, a slouží jako příprava pro pozdější hraní na nástroje. Aktivity se rozvíjí v logickém sledu od fonému k básni, od jednoduchého ke složitějšímu, podle principů Orffova Schulwerku. Druhá část

⁷⁴ GOODKIN, Doug. *Now's the Time: Teaching Jazz to All Ages*. San Francisco: Pentatonic Press, 2004. ISBN 0-9773712-1-2.

⁷⁵ GOODKIN, Doug. *All Blues: Jazz for the Orff Ensemble*. San Francisco: Pentatonic Press, 2012. ISBN 9-7809773712-4-2.

obsahuje rýmy upravené pro Orffův instrumentář a je rozdělena podle obtížnosti do tří částí – počáteční úpravy pro předškolní žáky až druhou třídu základní školy, středně pokročilá aranžmá pro druhou až čtvrtou třídu, a pokročilá pro třetí až pátou třídu.⁷⁶

3.8 The ABC's of Education: A primer for Schools to Come

Kniha vyšla v roce 2006 a je určena učitelům všech předmětů, rodičům a každému, kdo se zajímá o to, co se děje ve školách. Doug Goodkin se v ní zaměřuje na dvacet šest věcí, ke každému písmenu abecedy jednu, které považuje za důležitou součást vzdělávání. Autor nepovažuje takzvaně tradiční metody za dobré pro celkový rozvoj dětí a věří, že to jde dělat i jinak, lépe, a v této knize rozebírá způsoby, kterými toho lze dosáhnout, a které často v současných amerických školách chybí. Jedná se například o umění, krásu, charakter, demokracii, legraci, humor, jazz, lásku, chyby, slova ano a ne, o hru, Orffův Schulwerk, příběhy, pravdu, porozumění či práci. Autor se zamýšlí nad tím, co je skutečně dobré pro děti, dále jestli bychom my sami jako děti chtěli být ve škole, pro kterou jsou důležité tyto věci, a zdali bychom chtěli to stejné pro své vlastní děti. Kniha nabízí množství inspirace a podnětů k přemýšlení.⁷⁷

3.9 Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education

Tato devátá a zatím poslední Goodkinova kniha vyšla v roce 2019. Autor se v ní snaží popsat a zachytit na papíře to, co učí na svých kurzech. Sám uvádí, že je to obtížné, protože učitelé odchází z jeho kurzů s velmi specifickými zážitky, které je těžké popsat čtenáři, nicméně ne každý má možnost se daných kurzů zúčastnit, a proto tuto knihu sepsal. Jak napovídá název, základem dobrého učení, hudbě i ostatním předmětům, je podle něj porozumět, jak hudba a hudební díla fungují a učit podle jejich principů. Kniha je založena na třech předpokladech. Za prvé, abychom mohli efektivně vzdělávat, je potřeba porozumět, jak funguje lidská mysl, za druhé, mozek je nastaven k přežití, pokud ale

⁷⁶ GOODKIN, Doug. *Intery Mintery: Nursery Rhymes for Body, Voice and Orff Ensemble*. Second Printing. San Francisco: Pentatonic Press, 2012. ISBN 0-9773712-2-0.

⁷⁷ GOODKIN, Doug. *The ABC's of Education: A primer for Schools to Come*. San Francisco: Pentatonic Press, 2006. ISBN 0-977371-0-4.

využijeme znalosti antických filozofů a dnešních neurovědů, můžeme nejenom přežívat, ale také prosperovat a za třetí, hudební vzdělávání ve školách je nezbytné. Autor uvádí, že v životě stráveném učením dětí a hraním hudby došel k tomuto závěru: „*That music is one of the most profound and effective ways to educate the whole child. That it can only do so when the teaching of music is wholly musical.*“⁷⁸ V této knize tedy autor popisuje, jak učit muzikálně, a to jak hudbu, tak i vše ostatní. I tato kniha je organizována jako hudební dílo s předehrou, třemi větami, třemi mezihrami a codou. V první kapitole představuje autor vyučovací hodinu jako hudbu, která tedy musí mít, podobně jako například koncert, poutavý začátek, propojený střed a uspokojivý závěr. Ve druhé kapitole se zaměřuje na cyklus učení, kde popisuje tyto části: romantickou část neboli hru, precizní část neboli práci a syntézu předchozích dvou neboli tvoření. Ve třetí kapitole, nazvané 3 D popisuje důležité pravidlo či postup při učení – první věc udělejte (*do it first*), poté o ní diskutujte (*discuss it next*) a pak ji udělejte znovu (*do it again*). Dále popisuje zásadu 4 H – *hand, heart, head, hearing* – každý z těchto principů musí být do procesu vzdělávání zapojen. V další kapitole – Jedna věc sty různými způsoby – ukazuje důležitost opakování, a také různých variací a obměn. Dále nabízí 6 principů, podle kterých můžeme vytvořit uspořádání hodiny, například od jednoduchého ke složitějšímu nebo nejprve tělo, potom nástroj apod. V další části představuje důležitost oslav a ceremoniálů na školách v průběhu roku, včetně zahájení a zakončení – tedy poutavý začátek a uspokojivý závěr – a potřebu tyto události naplnit hudbou, tancem, písněmi a rituály. Věnuje se zde také vedení a vztahům ve školách z pohledu hudby, a na závěr přidává codu, ve které píše o tom, jak se hudba může prolínat celým životem.

V takzvaných mezihrách navíc ukazuje mnoho různých konkrétních způsobů, jak zajímavě začínat hodinu a vtáhnout děti do děje, jaké aktivity se hodí pro propojený střed, aby žáci neztratili pozornost a nadšení, a jaké pomohou vytvořit uspokojivý závěr.⁷⁹

⁷⁸ GOODKIN, Doug. *Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education*. San Francisco: Pentatonic Press, 2019, s. v. ISBN 978-0977371266.

⁷⁹ GOODKIN, Doug. *Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education*. San Francisco: Pentatonic Press, 2019. ISBN 978-0977371266.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 ÚVOD K PRAKTICKÉ ČÁSTI

V praktické části budou představena konkrétní cvičení z publikací Doug Goodkina. Byla vybrána taková, která jsou vhodná k využití v hudební výchově na prvním stupni základní školy.

4.1 Cíl

Cílem praktické části této práce je zpřístupnit českým učitelům prvního stupně daná rytmická a melodická cvičení tak, aby je mohli využít ke své práci s žáky v hudební výchově, ale také například v hodině angličtiny. Publikace Douga Goodkina nejsou dosud dostupné v českém jazyce, a jeho práce tedy není v České republice příliš známá. Proto je zde důraz kladen především na odstranění jazykové bariéry. Některé texty cvičení jsou převedeny do českého jazyka, a ty, které zůstaly v původním jazyce, mají uvedený český překlad. Také postupy cvičení jsou převedeny do češtiny tak, aby s nimi mohli učitelé snadno pracovat.

4.2 Jak pracovat s cvičeními

Všechna cvičení začínají snazšími úkony a postupně se přidávají další úkoly, nástroje, zpěv apod. Proto jsou cvičení vhodná pro různě staré žáky, kdy mladší žáci se naučí základ a skončí tím, co ještě zvládnou, starší žáci pak dojdou o něco dál a postupně se naučí i obtížnější úkoly poté, co si danou říkanku či písničku dobře zažijí. Nemusejí tedy zvládnout vše naráz, ale k cvičením se můžeme vracet, a vždy se můžeme pokusit o další rozšíření, které pravděpodobně bude možné i díky časovému odstupu, kdy schopnosti a dovednosti žáků budou zase o něco větší.

Různě mohou k cvičením přistupovat učitelé hudební výchovy a učitelé jazyků. Druzí jmenovaní se mohou zaměřit více na správnou výslovnost, rytmus, intonaci řeči a dobré porozumění danému textu.

5 CVIČENÍ K VYUŽITÍ V HODINÁCH HUDEBNÍ VÝCHOVY

Cvičení jsou rozdělena na tři skupiny podle textu. Jedna skupina obsahuje cvičení s texty převedenými do češtiny, ve druhé skupině jsem ponechala texty původní (anglické či španělské) a třetí skupina obsahuje ukázky rytmických cvičení bez textu. Pro ponechání původního jazyka u některých cvičení jsem se rozhodla ze tří důvodů:

1. Doug Goodkin ve svém článku *Diverse Approaches to Multicultural Music* uvádí, že je dnes potřeba zavádět do učebních osnov multikulturní hudbu, a to například formou seznamování se s jednotlivými kulturami, kdy písněmi a tancem patřícími k dané kultuře podpoříme to, co se děti učí o dané zemi nebo kultuře v ostatních předmětech. Říká, že v ideálním případě jsou dané písně, říkanky či básně ponechány v původním jazyce, aby se zachovala autenticita.⁸⁰ Ve svých publikacích tedy používá kromě anglických textů i španělské a další.
2. Obecně je v českém školství snaha používat anglický jazyk i mimo hodiny angličtiny, aby se s ní žáci co nejvíce setkávali a seznamovali se s ní co nejpřirozeněji, k čemuž se hudba, říkanky a básničky velmi hodí. Dětem v tomto případě stačí zapamatovat si krátký text, který se povětšinou opakuje, přitom si rozšiřují slovní zásobu a angličtina jim přirozeně plyne do ucha, čímž si osvojují nejen výslovnost, ale také intonaci anglické věty a její rytmus.
3. Doug Goodkin využívá ve svých cvičeních velmi často španělštinu, kterou se žáci ve Spojených státech učí jako první cizí jazyk, tedy jako čeští žáci angličtinu. Je tedy zřejmé, že považuje za důležité, aby se žáci se svým prvním cizím jazykem setkávali často a různorodým způsobem, např. v hudební výchově formou rýmů, písní či her. V našem českém prostředí může být pro děti přínosné setkat se i s dalšími jazyky a kulturami. Je proto vhodné propojit tato cvičení například s učivem o Španělsku a

⁸⁰ GOODKIN, Doug. *Diverse Approaches to Multicultural Music*. *Music Educators Journal*, Newbury Park: Sage Publications, 1994, roč. 1, č. 81, s. 39-43. ISSN 00274321.

rozšířit jim ho tímto způsobem i o jazyk a kulturu. Každý další jazyk, se kterým se žáci setkají, jim rozšiřuje obzory a pomáhá utvořit si ucelenější představu o světě.

V některých případech, kde byly ponechány původní texty, přidávám i návrh překladu, který je možno použít místo původního textu. V jiných je překlad pouze informativního charakteru, aby učitel i žáci měli představu o významu daného textu.

5.1 Cvičení s českými texty

V této části jsou umístěna cvičení, ke kterým jsem vymyslela český text. Snažila jsem se o to, aby se příliš nezměnil rytmus a zároveň neutrpěla podstata dané písně či říkanky tak, aby bylo možné použít příslušné Goodkinovy aktivity, a aby byl splněn, alespoň z podstatné části, učební cíl. Dále jsou tu cvičení, která místo původních anglických či jiných cizích jmen, využívají česká jména a příjmení, také data narození nebo názvy nástrojů.

5.1.1 Jedna dvě, Honza jde

Toto cvičení se zaměřuje na čtvrt'ové a osminové noty a na rýmy a protiklady. Opakují se zde vždy dvě čísla a text, který se s nimi rýmuje, což je základem různých aktivit týkajících se kontrastů a protikladů. Zde jsem tedy text volně přeložila, aby splňoval právě tyto základní požadavky na střídání čísel a jejich rýmů. Doug Goodkin k tomuto cvičení poznamenává, že žáci se ve škole setkávají s množstvím pravidel, jako jsou např. *neběhat, nekřičet* apod., a poté přijdou do hodiny hudební výchovy a zjistí, že mohou křičet a mohou běhat, ale je důležité, aby to bylo součástí určité formy. Křičet mohou, ale musí jít o konkrétní rytmus vyřčený ve správnou chvíli, a poté ihned ztišit, nebo v tomto případě mohou běhat, ale pouze na *jedna-dvě*, a na *Honza jde* musí zastavit a zamrznout v aktuální pozici. Žáci se budou učit, že umění nám dává možnost projevit pocity, které je obecně spíše nevhodné projevovat na veřejnosti, jako jsou intenzivní hněv či trýznivý smutek, a to skrze hudbu, tanec, malbu či poezii. Tyto pocity budou díky umělecké formě umírněnější. Žáci se s nimi nemusí identifikovat, mohou pouze prozkoumat pro ně neznámé oblasti, například plaché děti si vyzkouší, jaký je to pocit, když mohou křičet, a divoké děti zakusí uklidňující moc šeptání.

Jed-na dvě, Hon-za jde, tři čty-ři, muš-ke - tý - ři, pět šest, je to lest,
sedm osm, hoď ho pštro - sům, de - vět stop! A pod pok - lop!

Žáci z vyšších ročníků mohou jistě zvládnout i původní verzi v angličtině:

One two, tie my shoe, three four, shut the door, five six, pick up sticks,
seven eight, lay them straight, nine ten, a big fat hen!

Překlad: Jedna dvě, zavaž mi botu, tři čtyři, zavři dveře, pět šest, zvedni tyčky, sedm osm, polož je rovně, devět deset, velká tlustá slepice!

Věk dětí: 4-8 let

Provedení:

Učitel přednese každou frázi s vynecháním rýmu a vyzve děti, aby doplnily slovo, které na dané místo pasuje (rýmuje se). Pokud děti nic nevymyslí, doplní ho sám a pokračuje dál.

Aktivita:

1. Žáci recitují text a snaží se ho i pantomimicky předvádět. Pokud někteří žáci neví, jak ho předvést, můžeme společně vybrat ke každé frázi nejlepší ukázkou, a jít všichni stejně.
2. Recitujeme text tím způsobem, že čísla říkáme vysokým hlasem a ostatní slova nízkým hlasem. Přidáme i odpovídající gesta – ruce nahoru, ruce dolů, a můžeme přidat také výraz v obličeji (zvednout obočí/zamračit se).
3. Zkoušíme různé další kontrasty, např.: plynule/trhaně, rychle/pomalou, říkat/zpívat, říkat/mlčet, mile/zlostně, nadšeně/znuděně, sedět/stát, pohybovat se/zmrznout apod.
4. Dvě skupiny se střídají. Polovina žáků recituje čísla jedním z výše uvedených způsobů a druhá polovina navazuje slovy, a to opačným způsobem, než předvedla první skupina.
5. Dále můžeme nakombinovat různé způsoby. Např. *jedna-dvě Honza jde* řekneme tiše/hlasitě, *tři-čtyři mušketýři* změněme na vesele/smutně atd.

6. Nyní uděláme postupnou změnu v průběhu celé říkanky. Můžeme např. začít slabě, postupně zesilujeme, až na konci mluvíme plným hlasem. Nebo začneme smutně, v průběhu se rozveselujeme a konec řekneme vesele.
7. Přeneseme text na rytmické nástroje, např. čísla zahrajeme na zvonky, slova na bubny.
8. Necháme děti, aby zkusily vymyslet svůj vlastní text (se zachováním čísel a tak, aby se rýmoval).
9. Na závěr můžeme žákům představit i původní verzi, při které si potrénují anglickou výslovnost.⁸¹

5.1.2 Vyhod' ho ven tou bránou

Toto cvičení může mít formu hry, ve které vyhraje to družstvo, které zná více rýmů, říkanek či básniček. V našich českých podmínkách není úplně běžné, že by jich žáci znali velké množství. Pravděpodobně si budou pamatovat pár z mateřské školy, ale na základní škole už se jimi příliš nezabývají. Proto bude vhodné zařadit tuto hru, až ve chvíli, kdy víme, že jsme s žáky prošli větší množstvím různých rýmů, říkadel apod., abychom měli jistotu, že alespoň pár kol bude moci proběhnout. Tímto si je budou moci dobře zopakovat.

Pozn.: Text tohoto cvičení bylo třeba upravit oproti překladu, aby byl zachován rytmus a současně neutrpěl význam. Další změna je, že v angličtině se hra hraje tak, že se refrénem nahrazuje poslední verš dané říkanky a naváže se konkrétně slovy: *...and threw it out the window*, což v mnoha případech může dávat i smysl. Tohoto v češtině nelze dosáhnout, protože tvar minulého času by se pro každou říkanku měnil a není tedy univerzální jako v angličtině.

Tou brá - nou, tou brá - nou, tou vel - kou bí - lou brá - nou, vy - my - sli rým, no

ho - nem sem s ním, vy - hod' ho ven tou brá - nou.

Refrén může být recitovaný nebo zpívaný.

⁸¹ GOODKIN, Doug. *A Rhyme in Time: Rhythm, Speech Activities, and Improvisation for the Classroom*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1997, s. 14-16. ISBN 987-0-7692-1512-9.

Původní verze: ...and threw it out the window, the window, the window, the second story window. Think of a rhyme, say it on time and throw it out the window.

The win - dow, the win - dow, the sec - ond sto - ry win - dow.
Think of a rhyme and say it on time, and throw it out the win - dow.

Překlad původní verze: ...tím oknem, tím oknem, oknem ve druhém patře. Vymysli rým a řekni ho včas a hod' ho ven tím oknem.

Věk dětí: 5-8 let

První část – hra

Provedení:

Učitel navrhne rým (báseň, říkanku...). Všichni společně recitují a na konec zařadí refrén.

Například takto:

Vrána letí, nemá děti.

My je máme – neprodáme!

Tou bránou, tou bránou, tou velkou bílou bránou.

Vymysli rým, no honem sem s ním, vyhod' ho ven tou bránou.

Aktivita:

1. Zahrajeme jako hru. Žáci se rozdělí do skupin po dvou až šesti a určíme pořadí, jakým budou skupiny po sobě následovat. Každá skupina si vzpomene na nějakou říkanku, kterou pak naváže ihned po refrénu. Jak skupina dorecituje, všichni společně navážou refrémem. Na konci refrénu musí bez mezery navázat další skupina v pořadí. Říkaneky se nesmí opakovat. Pokud má skupina připravenou básničku, ale řekne ji jiná skupina před nimi, musí rychle vymyslet jinou, aby stihli zavčas začít. Domlouvání je povoleno, zatímco recituje jiná skupina. Pokud skupina nezvládne zavčas začít s novým rýmem, vypadává. Hra pokračuje do té doby, než zůstane poslední skupina.
2. Obměnou může být, že si stoupneme do kruhu a místo skupin recitují postupně po kruhu jednotlivci.

Druhá část – s bubínky

V tomto případě bychom měli rýmy říkat volně. Goodkin k tomuto cvičení podotýká, že ačkoli většinou říkáme rýmy ve stabilním metru, je neméně důležité říkat je i volně. V tomto konkrétním případě je dobré zvolnit nebo udělat pauzu mezi jednotlivými řádky či frázemi, aby mohli žáci zareagovat pohybem znázorňujícím nadcházející část rýmu. Tato aktivita rozvíjí pohybovou improvizaci s předměty.

Provedení:

1. Recitujeme rýmy z předchozí hry, tentokrát volně – rubato. Použijeme malé bubínky jako rekvizitu k pohybové improvizaci. Žáci budou pomocí bubínků předvádět text, mohou je využít libovolným způsobem, např. takto:

Houpy houpy (houpeme bubínkem ze strany na stranu)

kočka snědla kroupy, (předvádíme jezení z misky – bubínku)

kořata se hněvala, (hněvivě bubnujeme na bubínek)

že jim taky nedala. (bubínek schováme za zády a kroutíme hlavou)

Necháme žáky svobodně vytvářet vlastní variace. Pouze pokud by nečinně postávali, můžeme se ptát: *Jak bychom mohli předvést ...?* A společně pak vytvoříme choreografii.

2. Rozdělíme žáky do menších skupin a vyzveme je, aby ve skupině vymysleli vlastní choreografii na libovolný rým či říkanku. Po určité době si je navzájem předvedeme.
3. To stejné provedeme s obměnou, kdy necháme žáky použít jako rekvizity libovolné jiné vhodné předměty či nástroje ve třídě.

Třetí část – protiklady

Navážeme zde na předchozí cvičení a přidáme hru s protiklady. Tato část se zaměřuje také na kompozici a choreografii.

Provedení:

Uděláme s žáky brainstorming na antonyma a každý pár poté zapíšeme na kartičku. Použijeme seznam rýmů vzešlý z předchozí hry, žáci z nich budou vybírat. Utvoříme skupiny po pěti až osmi žácích. Každá skupina si vylosuje kartičku s protiklady a následně si vybere rým, buďto nezávisle na těchto slovech, nebo mohou najít souvislost. Například pro slova ven/dovnitř si mohou záměrně vybrat *Šnečku, šnečku, vystrč růžky*, pro protiklady málo/hodně *Měla babka čtyři jabka* nebo pro teplo/zima *Když jsem husy pásala*

zimou jsem se třásala. Určíme časový limit a v něm bude mít každá skupina za úkol svůj vybraný rým herecky ztvárnit s použitím vylosovaných protikladů.

Aktivity:

1. Postupně každá skupina předvede svůj výstup, můžeme využít formu rondo. Toho dosáhneme vkládáním refrénu z předchozí hry *Tou bránou* mezi každý předváděný rým.
2. Ke studiu protikladů můžeme zařadit ještě hru s asociacemi. Jeden žák řekne slovo a další v řadě k němu řekne protiklad. Tuto hru můžeme hrát za stabilního tempa, kdy vypadává ten, kdo nestihne odpovědět na dobu. Je však třeba si s žáky nejprve ujasnit, ke kterým typům slov existují protiklady.⁸²

5.1.3 Vláček, vláček číslo pět

Na tomto cvičení si můžeme vyzkoušet pět základních postupů často používaných v hodinách hudební výchovy vedených podle Orffova přístupu. Je to výborný způsob, jak rozpracovat jakýkoli rým a rozvíjet poslechové a ansámblové dovednosti. Také představí žákům některé ze základních kompozičních technik, které dokážou vytvořit příjemné a funkční struktury s okamžitým efektem.

V českém překladu se nabízí uprostřed slova *vláček* zdůraznit hlásku *č*, což vytvoří zvuk, podobný perkusním hudebním nástrojům, a může tak i připomínat jízdu parního vlaku.

Věk dětí: 6-10 let

Kánon

Kánony jsou sice nejčastěji melodické, ale můžeme tvořit i kánony pohybové, perkusní či řečové. Zatímco melodické kánony musí brát v úvahu harmonii, řečové budou fungovat téměř vždy. Pokud použijeme model mluv-hrej-mluv-hrej, můžeme snadno vytvořit také kánon hry na tělo.

Provedení:

⁸² GOODKIN, Doug. *A Rhyme in Time: Rhythm, Speech Activities, and Improvisation for the Classroom*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1997, s. 28-33. ISBN 987-0-7692-1512-9.

V tomto cvičení začínáme dvouhlasým kánonem s nástupem po dvou dobách, a poté rozšíříme na čtyřhlasý s nástupy po jedné době. Hlasy končí postupně po dorecitování celého textu.

Vlá - ček, vlá - ček čí - sl pět je - de do Pra - hy a zpět.
 Vlá - ček, vlá - ček čí - sl pět je - de do Pra -
 3
 Když vlak stop - ne na tra - ti, chce - te líst - ky vrá - ti - ti? Jo. Ne. Ne - ví - me.
 hy a zpět. Když vlak stop - ne na tra - ti, chce - te líst - ky vrá - ti - ti? Jo. Ne.

6
 Jo. Ne. Ne - ví - me. Vláček, vláček čí - sl pět
 Ne - ví - me. Jo. Ne. Ne - ví - me. Vláček, vláček čí - sl
 Vláček, vláček
 Vláček,
 10
 je - de do Pra - hy a zpět. Když vlak stop - ne na tra - ti,
 pět je - de do Pra - hy a zpět. Když vlak stop - ne na tra -
 čí - sl pět je - de do Pra - hy a zpět. Když vlak stop - ne
 15
 vláček čí - sl pět je - de do Pra - hy a zpět. Když vlak

12
 chce-te líst-ky vrá-ti - ti? Jo. Ne. Ne-ví-me. Jo. Ne. Ne-ví-me.
 ti, chce-te líst-ky vrá-ti - ti? Jo. Ne. Ne-ví - me. Jo. Ne. Ne-ví -
 na tra - ti, chce-te líst-ky vrá-ti - ti? Jo. Ne. Ne-ví-me. Jo. Ne.
 stop-ne na tra - ti, chce-te líst-ky vrá-ti - ti? Jo. Ne. Ne-ví-me. Jo.

15
 me.
 Ne - ví - me.
 Ne. Ne - ví - me.

Ostinato

Doug Goodkin uvádí, že text můžeme doprovodit různými druhy ostinata, např. vokálními, perkusními, pohybovými, hrou na tělo či dalším textem. V tomto případě využijeme hru na tělo.

Provedení:

Nejprve se naučíme říkanku. Až ji žáci bezpečně ovládají, můžeme postupovat dál.

Aktivita:

1. Recitujeme říkanku a doprovázíme postupně různými ostinaty. Začneme od nejjednodušších.

Ostinato 1: tlesk – hruď – hruď

Ostinato 2: tlesk – hruď – hruď – přední stehno – před.steh.

Ostinato 3: tlesk – hruď – hruď – před. steh. – před.steh. - zad. steh. – zad. steh.

2. Když máme zvládnutá jednotlivá ostinata, rozdělíme žáky na skupiny a každá skupina hraje jiné ostinato. Přidáváme je postupně.
3. Žáci si stoupnou za sebe, aby vytvořili vláček. Recitujeme říkanku a doprovázíme ji dalším ostinatem, které obsahuje i kroky, díky čemuž se bude vlak pomalu posouvat.

4. Rozdělíme žáky do skupin. Každá bude mít za úkol vymyslet si vlastní ostinato, které bude obsahovat i kroky. Každá z těchto skupin vytvoří svůj vlak – všichni současně recitují, ale každý vlak se posouvá jiným tempem a v jinou dobu, dle jejich ostinata. Vlaky mohou vyjet buď všechny z jednoho místa a jedním směrem, nebo se náhodně pohybovat po třídě.

Hoquetus

Jedná se o melodii či rytmus, které se dělí mezi více hlasů. Zatímco jeden hlas zpívá, druhý mlčí a poté se vymění. V tomto případě se celá říkanka rozdělí na 22 částí a vždy mluví jen jeden, ostatní mlčí.

Provedení:

Sedneme si na zem do kroužku. Budeme postupovat po jednom po kruhu. Každý žák řekne takové množství slabik, které připadá na jednu dobu (obvykle dvě), pouze slovo *nevíme*, přestože vychází na dvě doby, ponecháme jednomu žákovi:

1. Vláček	2. vláček	3. číslo	4. pět,
5. jede	6. do Pra-	7. -hy a	8. zpět.
9. Když vlak	10. stopne	11. na tra-	12. -ti,
13. Chcete	14. lístky	15. vrátí-	16. -ti?
17. Jo.	18. Ne.	19. Neví-	me.
20. Jo.	21. Ne.	22. Neví-	me.

Každé číslo představuje úsek, který řekne jeden žák. Jakmile skončíme, začíná žák, který je na řadě, znovu od začátku. Pokud nemáme právě 22 žáků, pak vyjde na žáka pokaždé jiná část textu. Začneme nejprve v pomalém tempu. Když se začne dařit, můžeme pomalu zvyšovat tempo.

Aktivity:

1. Všichni vyťukávají metrum. Ten, na koho vyjde první *Jo* (17), má za úkol udělat při jeho vyslovení libovolné gesto, ten, kdo říká *Ne* (18), musí udělat jiné gesto a na koho vyjde *Nevíme* (19), udělá ještě jiné gesto. Číslo 20, 21 a 22 musí zároveň se svými slovy předvést tatáž gesta, jaké udělala čísla 17, 18 a 20. Tedy, číslo 20 kopíruje gesto čísla 17, 21 kopíruje číslo 18 a 22 kopíruje 19.
2. Můžeme hrát jako hru tak, že kdo nestihne říct svůj text na dobu, řekne ho špatně, neudělá gesto nebo ho správně nekopíruje, vypadává. Doug Goodkin poznamenává, že ačkoli vše, co se učíme v hudební výchově, děláme pro radost z učení, v tomto

případě platí, že hra začne být mnohem zajímavější, když se hraje o vítězství. Ti, co vypadnou, vytvoří bokem další kolečko, kde také hrají, ale bez vypadávání.

Augmentace/diminuce

Tato myšlenka se hodí k tématu říkanky o vláčku, protože vytváří dojem třech vlaků jedoucích různým tempem, ale přijíždějících do cíle současně. Toto konkrétní cvičení je dobré na to, aby se děti naučily obrátit se do svého nitra a prozkoumat, jak se cítí. Howard Gardner to nazývá intrapersonální inteligencí a je to schopnost, která se dá zdokonalovat trénováním. Když jsou děti schopné se zamyslet a pojmenovat svou emoci, je to první krok k tomu, aby přijaly zodpovědnost za své pocity.

Provedení:

Pro rozdělení do skupin použijeme tuto variaci na předchozí říkanku:

Vláčku, vláčku, číslo pět, (Engine Engine Number Nine)

jedeš dneska vpřed, či zpět? (Is your engine running fine)

Rychle nebo pomalu? (Is it high or is it low?)

Řekni mi – já zaberu! (Tell me now so I will know.)

Rychle (2x tlesk). Pomalu (3x). Tak akorát (4x). (High. Low. (tlesk) Just so! (2x))

Recitujeme se základní hrou na tělo (tleskání, plácání do stehen), na konci prvních osm žáků postupně po jednom s vytleskáním odpoví „*rychle*“ nebo „*pomalů*“ nebo „*tak akorát*“. Poté opět recitujeme a odpovídají další žáci v řadě. Když všichni odpoví, rozdělí se na skupiny podle svojí odpovědi. Ti, kteří odpověděli „*rychle*“ budou říkat zrychlenou verzi (diminuce), ti, kteří odpověděli „*pomalů*“ budou recitovat polovičním tempem (augmentace) a ti, kdo řekli „*tak akorát*“ budou držet základní tempo. Aby skončili všichni současně, řeknou žáci se základním tempem říkanku dvakrát, ti ve zrychlené skupině ji za stejnou dobu stihnou říct čtyřikrát a ve zpomalené pouze jednou. Pro zapojení výrazu můžeme zpomalený text říkat hlubokým hlasem a zrychlený text vysokým hlasem.

Vlá - ček, vlá - ček čís - lo pět je - de do Pra - hy a zpět.

Vlá - ček, vlá - ček čís - lo pět

Vlá - ček, vlá - ček

2

Když vlak stop - ne na tra - ti, chce - te líst - ky vrá - ti - ti?

je - de do Pra - hy a zpět.

čís - lo pět

3

Jo. Ne. Ne - ví - me. Jo. Ne. Ne - ví - me.

Když vlak stop - ne na tra - ti,

je - de do Pra -

Variace:

Představíme žákům pojmy *accelerando* (postupné zrychlování) a *ritardando* (postupné zpomalování.). Jedna skupina začne pomalu a postupně zrychluje jako vlak vyjíždějící ze stanice. Druhá skupina začne rychle a zpomaluje jako vlak vjíždějící do stanice. Výzvou pro žáky je, aby se poslouchali a skončili tak ve stejnou chvíli.

Rondo

Začíná motivem, který můžeme označit jako A, poté přechází do odlišného motivu B, opět se vrací A, poté přechází do dalšího motivu C, pak zpět do motivu A atd.

Provedení:

A: Recitujeme text a současně s partnerem ve dvojici hrajeme „ruční jive“ – plácnutí do kolen, tlesk, tlesk s partnerem, tlesk sami.

B: Žáci chodí ve dvojici za sebou a předvádějí vlak s dvěma vagony včetně hvízdání a funění. V duchu si přehrávají délku rýmu, 24 dob.

A: Opět tleskáme s partnerem a recitujeme.

C: Vždy dvě dvojice se spojí a vytvoří vlak se čtyřmi vagony. Chodí do rytmu a předvádí vlak.

A: Tentokrát tleskáme ve čtveřici v kruhu – plácnutí do kolen, tlesk, jedna ruka tleská sousedovi vpravo a jedna vlevo (2x), tlesk sami.

D: Spojí se skupiny a vytvoří vlaky po osmi vagonech.

Takto pokračujeme, dokud nebudou všichni v jednom dlouhém vlaku. Pro ozvláštňení variací B, C, D atd. můžeme vždy na začátku ohlásit, že vlak jede např. do vysokého kopce, cestou plnou zatáček, couvá nebo jede tunelem.⁸³

5.1.4 Vrstvení rytmů jmen

Toto cvičení rozvíjí schopnost udržet svůj part ve složitější rytmické struktuře, dovednost naslouchat i ostatním hlasům a slyšet, jak dohromady zapadají do sebe a tvoří celkovou mozaiku. V české verzi jsme trochu ochuzeni o možnost začít jméno před dobou a potrénovat tak nepřívzvučnou dobu, protože všechna slova, a tedy i jména, mají přízvuk na první slabice, zatímco v angličtině bývá přízvuk na různých slabikách. Pokud bychom chtěli přeci jen nějakým způsobem získat tuto možnost, můžeme některé jméno nahradit krátkou větou, ve které může být důraz na druhém slově, například *Kdo to je?* nebo *Kde byli?*, kde podtrženou slabiku budeme říkat na dobu.

Provedení:

Učitel vytleská čtyřikrát své jméno. Přidá se k němu první žák se svým jménem do zavedeného metra. Po kruhu se postupně přidávají všichni žáci vždy po čtyřech provedeníích. Např. takto:

⁸³ GOODKIN, Doug. *Intery Mintery: Nursery Rhymes for Body, Voice and Orff Ensemble*. Second Printing. San Francisco: Pentatonic Press, 2012, s. 37-45. ISBN 0-9773712-2-0.

Aktivita:

1. Pokračujeme stejně, ale tentokrát s luskáním prsty.
2. Stejně, tentokrát s plácáním do kolen, dupáním nebo plácáním do podlahy.
3. 4 od každého. Čtyřikrát vytleskáme, čtyřikrát luskáme, čtyřikrát plácáme a čtyřikrát dupeme.
4. To stejné, ale tentokrát po třech (tříkrát vytleskáme, tříkrát luskáme atd.). Poté po dvou a po jednom.
5. Každý si vybere vlastní kombinaci tleskání, luskání, plácání a dupání.
6. Čtyřikrát jméno řekneme a čtyřikrát ho zahrajeme (jednou z výše uvedených možností).
7. Opakujeme to stejné podle tohoto vzorce: říct 4, hrát 4, říct 3, hrát 3, říct 2, hrát 2, říct 1, hrát 1.⁸⁴

⁸⁴ GOODKIN, Doug. *Name Games: Activities for Rhythmic Development*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1998, s. 13-14. ISBN 978-0-7692-6442-4.

5.1.5 Hláskování jmen

Toto cvičení je možné zařadit buďto do první třídy, když žáci hláskují slova v češtině, anebo potom do chvíle, kdy se učí hláskovat v hodinách angličtiny, pro trénování anglického spellingu. V tomto cvičení žáci trénují schopnost zůstat v rytmu, i když si budou přehrávat hlásky jen v hlavě a nebudou je říkat nahlas. Je to také dobrý úvod do metra, pravidelného uspořádání dob. Navíc díky různým délkám jmen prozkoumáme i jiná, než jen tradičně používaná metra (většinou dvoudobá, třídobá, čtyřdobá, zde i pětidobá, šestidobá, nebo např. 5+2 doby, 6+3 apod.). Toto cvičení vyžaduje stabilní metrum a také dovedné naslouchání, protože mezi jednotlivými vyslovenými hláskami je velká sluchová část, kdy musíme udržet stejné tempo, aby do sebe vše zapadalo.

Věk dětí: 6-8 let

Aktivity:

1. Utvoříme kruh. Všichni hláskují své jméno současně, a to jednu hlásku na jednu dobu.
2. Pokračujeme stejně, tentokrát zdůrazníme vždy první hlásku, např. **K** a r e l **K** a r e l
3. Opakujeme s tím, že vyslovíme pouze první hlásku a ostatní si říkáme v duchu, např.: **K** * * * * **K** * * * *. Pro jména delší než šest hlásek můžeme zvolit ještě druhotný akcent, např. **V** e r o n **i** k a.
4. Jdeme dovnitř kruhu a spojí se vždy ti, kdo mají jméno se stejným počtem hlásek. Poté se všichni vrátí zpět do kruhu už se svou novou skupinou.
5. V každé skupině vyberou žáci jedno jméno a říkají vždy opět první hlásku tohoto jména. Navíc zdůrazňují akcent na první hlásce gestem. Výsledek může vypadat například takto:

5 K * * * * K * * * * K * * * * K * * * * K * * * *
4
3 J * * J * * J * * J * * J * * J * * J * * J * * J * * J
4
8 V * * * * * * * V * * * * * * * V * * * * * * * V
4

6. Každá skupina tleskne na první hlásku vybraného jména a improvizuje hru na tělo po zbytek jména.

Variace:

Toto cvičení můžeme obměnit tím, že hru na tělo změňme na pohyb nebo neladěné perkusní nástroje.

Můžeme převést i na laděné perkusní nástroje, kdy každá skupina vytvoří opakující se vzorec pro jejich délku jména – jeden tón na jednu hlásku.⁸⁵ Např. takto:

5.1.6 Jméno a příjmení

Spojením křestního jména s příjmením získáme delší a rozmanitější rytmy, takže máme více možností, jak s nimi pracovat. Dokud pracujeme pouze s křestními jmény, je dobré už žáky seznámit s notací, a ve chvíli, kdy chceme využít toto cvičení, už by ji měli částečně ovládat. V tomto cvičení trénujeme převedení řeči na rytmus.

Věk dětí: 6-10 let

Provedení:

Každý žák řekne svoje jméno a příjmení do pravidelného metra. Všichni odpoví vytleskáním daného jména. Ze začátku může být potřeba některá jména zopakovat několikrát, než se najde odpovídající rytmus a všichni se sjednotí. Například takto:

Blanka: *Blanka Kropáčková*

Skupina:

Miroslav: *Miroslav Sobota*

Skupina:

Aktivita:

1. Společně vybereme dvě jména, která se navzájem rytmicky doplňují (když v jednom hlase je čtvrt'ová, tak ve druhém jsou osminy, a naopak), a recitujeme je současně. Pro

⁸⁵ GOODKIN, Doug. *Name Games: Activities for Rhythmic Development*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1998, s. 23-24. ISBN 978-0-7692-6442-4.

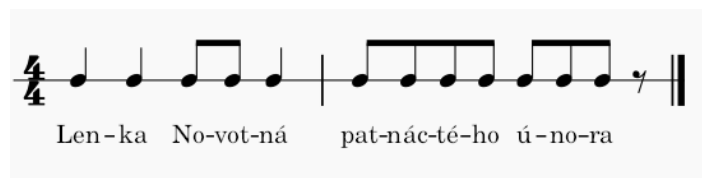
5.1.7 Celé jméno a narozeniny

Toto cvičení rozvíjí schopnost hrát dva rytmy současně a také hrát, zpívat a tančit současně, což je krásný příklad Orffova ideálu. V tomto cvičení začínáme v podstatě náhodnými rytmickými kompozicemi a postupně budujeme stále složitější rytmické struktury. Díky tomu cíleně rozvíjíme rytmické dovednosti žáků.

Věk dětí: 6-10 let

Provedení:

Všichni společně předvádíme toto ostinato: plácnutí do stehen – tlesknutí – tlesknutí (dotek) do sousedovy ruky nalevo i napravo – tlesknutí. Každý do tohoto základu recituje svoje křestní jméno, příjmení a datum narození tak, aby tento celek vešel do dvou opakování daného ostinata. Například takto:

Aktivity:

1. Všichni recitují své jméno a datum narození čtyřikrát za sebou, poté tuto frázi čtyřikrát vytleskají, pak opět recitují a dál pokračují ve střídání.
2. Jeden žák či učitel pokračuje v hraní ostinata. Ostatní luskaří prsty křestní jméno, vytleskají příjmení, plácají do stehen datum narození a vydupou měsíc narození (nebo pokud sedíme na zemi, tak plácáme dlaněmi do země).

The image shows four musical staves, each representing a different rhythmic pattern in 4/4 time. Each staff starts with a double bar line and a 4/4 time signature. The patterns are: 1. Lusknutí: Len - ka (quarter note, quarter note, rest, rest). 2. Tlesknutí: Má - ro - vá (quarter note, quarter note, quarter note, quarter note). 3. Plesknutí: tře - tí - ho (quarter note, quarter note, quarter note, quarter note). 4. Dupnutí: pro - sin - ce (quarter note, quarter note, quarter note, quarter note). Each staff ends with a double bar line.

3. Zahrajeme dvě části z této rytmické fráze a zbytek si přehráváme v duchu.

Obtížnější variace:

1. Jednou rukou budeme hrát ostinato: plácnutí do stehna – lusknutí – plácnutí do hrudi – lusknutí. Současně budeme druhou rukou vyklepávat rytmus do druhého stehna. Poté vyměníme ruce.

2. Místo hry na tělo použijeme nyní nástroje. Party rozdělíme mezi čtyři žáky, např. jméno a datum – ruční bubínek, luskání – dřevěný blok, hrud' – chřestidlo, plácání druhou rukou – tamburína.
3. Můžeme přidat pohyb po třídě, kdy jedna skupina pokračuje ve hraní a druhá se pohybuje, poté se vymění. Dále mohou zkusit přidat zpívanou improvizaci daného ostinata.⁸⁷

5.1.8 Názvy nástrojů

Toto cvičení se zaměřuje na rytmus slov. Můžeme ho využít k seznámení s názvy různých nástrojů.

Věk dětí: 5-6 let

Provedení:

⁸⁷ GOODKIN, Doug. *Name Games: Activities for Rhythmic Development*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1998, s. 34-35. ISBN 978-0-7692-6442-4.

1. Posadíme se do kruhu. Každý žák si vezme jeden z nachystaných perkusních hudebních nástrojů. Každý z nich pojmenujeme.
2. Poté každý žák zahraje rytmicky na svůj nástroj jméno daného nástroje.
3. Dále s nimi hrajeme jako se jmény. Začne jeden a pravidelně hraje jméno svého nástroje. Po čtyřech dobách se přidá žák po levici se svým nástrojem. Postupně se přidávají další a takto se rytmy vrství. (Viz kap. č. 5.1.4)

1. tam - bu - ří - na tam - bu - ří - na tam - bu - ří - na tam - bu - ří - na

2. > > > >

3. —

4. —

tam - bu - ří - na tam - bu - ří - na tam - bu - ří - na tam - bu - ří - na

blok blok blok blok

> > > >

—

4. Vyzkoušíme totéž, ale jednotlivé nástroje se přidají už po třech opakováních, poté po dvou, a nakonec už po jednom.
5. Necháme děti, aby zkusily vymyslet i jiné způsoby, jak na daný nástroj hrát.
6. Dále můžeme nástroje posunout po kruhu, aby si žáci vyzkoušeli hrát i na jiné.⁸⁸

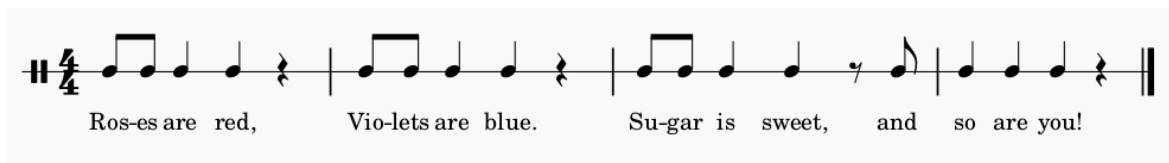
5.2 Cvičení s původními texty

Tato cvičení byla vybrána především pro jejich texty vhodné k rozšíření výuky anglického jazyka. Pro svůj jednoduchý jazyk, a ne příliš složitou slovní zásobu je zvládnou už žáci prvního stupně. Vzhledem k tomu, že se na různých školách začíná s výukou angličtiny v různých ročnících, se bude věk žáků, kteří už dané cvičení zvládnou, lišit. Proto je potřeba při výběru konkrétního cvičení zohlednit kromě věku žáků také úroveň jejich angličtiny.

⁸⁸ GOODKIN, Doug. *Sound Ideas: Activities for the Percussion Circle*. Los Angeles: Alfred Publishing, 2002, s. 36-37. ISBN 978-0757909887.

5.2.1 Roses are red

Toto cvičení je zaměřené na pomlky a udržení stabilního metra. Je zde také více pohybu, a proto je vhodné ho využít ve chvíli, kdy jsou žáci po dlouhém sezení neklidní a potřebují se hýbat.

Překlad: Růže jsou červené, fialky jsou modré. Cukr je sladký, a to ty taky!

Věk dětí: 5-8 let

Provedení:

1. Jeden žák povede a bude první tři fráze hrát rytmus na zvonek s vysokým tónem a poslední frázi na zvonek s nízkým tónem. Všichni ostatní chodí do rytmu při vysokém tónu (první tři fráze) a na poslední tři údery (*so are you*) vyskočí. Postupně při pochodování vytvoří kruh. Poté se všichni posadí na zem a připojí se k rytmu – vytleskávají vysoké tóny a nízké tóny plácají dlaněmi do země.
2. Všichni se učí báseň ozvěnou (opakováním po učiteli). Recitují text a luskaří všechny prázdné doby (pomlky).

Další aktivity:

1. Učitel zacinká na stolní (recepční) zvonek vždy místo lusknutí (pomlky). Poté zvonek pošle po kruhu, zatímco všichni pokračují v recitování, a každý žák zacinká jednu pomlku na konci fráze, aniž by se zpomalilo tempo, a ihned posílá zvonek dál.
2. Nyní položíme zvonek na stoličku doprostřed kruhu. Opakujeme tutéž aktivitu s tím, že každý žák, který je na řadě, udělá krok ke zvonku, zazvoní a vrátí se zpět, zatímco už jde do kruhu jeho soused, aby zavčas zazvonil. Po celou dobu se snažíme držet stejné tempo.
3. Opakujeme stejnou aktivitu, ale tentokrát položíme zvonek doprostřed kruhu na zem a každý zazvoní ťuknutím chodidla.
4. Žáci utvoří dvojice. Ve dvojici si stoupnou čelem k sobě, všichni recitují, a přitom na první tři fráze jdou od sebe a na poslední frázi utíkají zpět k sobě, aby na poslední slovo *you* spojili ruce.

5. Nyní opakujeme obdobně, jen začínáme zády k sobě. Žáci se neohlíží až do začátku čtvrté fráze, kdy se otočí a opět běží ke svému partnerovi a končí se spojenýma rukama čelem k sobě.
6. To stejné zahrajeme jako hru – kdo se nestihne vrátit včas, vypadává – ale zároveň kdo vypadne, vezme si jeden z nástrojů, které jsme vyskládali na okraj hrací plochy, a pokračuje hraním na něj až do konce hry. Na dřevěný blok hrajeme rytmus prvních tří frází, na buben rytmus poslední fráze a na triangel hrajeme do pomlk. Pokračujeme až dokud nezůstane poslední dvojice.⁸⁹

5.2.2 Johnny works with one hammer

Toto cvičení je dobré na rozvoj koordinace končetin a připomíná nám, že rytmus můžeme vyjadřovat celým tělem. Zaměřuje se také na pravidelné metrum a přidávanou sekvenci.

5

1. Johnny works with one hammer ... now he works with two.
2. Johnny works with two hammers ... now he works with three.
3. Johnny works with three hammers ... now he works with four.
4. Johnny works with four hammers ... now he works with five.
5. Johnny works with five hammers ... now he goes to sleep.

Překlad: 1. Jonny pracuje s jedním kladivem ... teď pracuje se dvěma. 2. Johnny pracuje se dvěma kladivy ... teď pracuje se třemi... 5. Johnny pracuje s pěti kladivy ... a teď jde spát.

Věk dětí: 8-11 let

Provedení:

⁸⁹ GOODKIN, Doug. *A Rhyme in Time: Rhythm, Speech Activities, and Improvisation for the Classroom*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1997, s. 38-39. ISBN 987-0-7692-1512-9.

Nejprve se děti naučí tradiční verzi – v prvním verši předvádějí jednou rukou bouchání kladivem do rytmu, na každou dobu jedno bouchnutí (metrum). V druhém verši přidají i druhou ruku a imitují bouchání dvěma kladivy. Ve třetím verši přidají klapání jednou nohou, ve čtvrtém už pracují všechny čtyři končetiny, v pátém verši se přidá kývání hlavou (všechny končetiny jdou spolu unisono) a na závěr, při slovech *now he goes to sleep*, děti předvádějí, že jde Johnny spát.

Variace:

1. Děti nezpívají, text si přehrávají pouze v hlavě (audiating), a přitom předvádějí pohyby, jako v předešlé verzi. Tedy v tichosti, všichni současně, a měli by skončit všichni stejně.
2. Místo bouchání na každou dobu teď budeme všemi končetinami vyťukávat ostinato, např. takto:

3. Postupně můžeme přidávat jiné ostinato pro každou končetinu. Zastavíme se u takového počtu, který žáci ještě zvládnou. Například takto:

4. Můžeme dětem nechat prostor pro kreativitu a nechat je vymyslet jiné způsoby, jak vyťukat nebo jinak znázornit ostinato, např. loktem, palcem, nosem, rameny apod.
5. Rozdělíme žáky do pěti skupin, každá skupina dostane jiný bicí nástroj. Zpíváme píseň tak jako na začátku s tím, že se skupiny střídají, a v každém verši hraje jiná skupina (místo končetin nyní používají nástroje).

6. Další varianta je opět zapojit dětskou fantazii a nechat každou skupinu předvést svou část pomocí nějakého pohybu, který si sami vymyslí (chůze, poskok apod.)⁹⁰

5.2.3 Whoops! Johnny

Toto cvičení je zaměřené na slabiky, metrum a v obměnách využívá i kánon. Nabízí se zde mnoho různých variant. Nejprve je třeba s žáky nacvičit základní verzi, ale obměny potom můžeme dělat různé. Není třeba procházet každou, ale můžeme vybrat jen některé podle úrovně žáků, nebo vyzkoušet jednodušší aktivity a později se k cvičení vrátit a pokračovat už ve složitějších variacích.

The image shows two lines of musical notation in 3/4 time. The first line starts with a treble clef and a 3/4 time signature. The melody consists of quarter notes and eighth notes. The lyrics are: "John - ny, John - ny, John - ny, John - ny, Whoops! John - ny,". The second line starts with a bass clef. The melody consists of quarter notes and eighth notes. The lyrics are: "Whoops! John - ny, John - ny, John - ny, John - ny. (založit ruce)".

Věk dětí: 5-8 let

Provedení:

Děti si dají levou ruku před sebe, dlaní směrem k obličeji. Ukazováčkem pravé ruky se dotknou špičky malíčku na levé ruce a potom postupně všech prstů, vždy když vysloví *Johnny*. Na slovo *Whoops!* sjedou (stále ukazováčkem pravé ruky) mezi ukazováčkem a palcem (levé ruky), na *Johnny* se dotknou palce, a poté stejným způsobem pokračují zpět, tedy bude následovat opět sklouznutí a pak dotknutí se ukazováčku, prostředníčku, prsteníčku, poslední *Johnny* končí opět u malíčku a poté složíme ruce na prsou. Sledujeme, kolik žáků si všimne, že má založit ruce. Pokud to nedělají, řekneme, že na konci je trik a po každém opakování řekneme, kolik dalších žáků na něj přišlo. Pokud stále někdo neví, tak můžeme závěr trochu zvýraznit.

Aktivity:

1. Říkáme text s různými kontrasty: rychle/pomalou, nízkým hlasem/vysokým hlasem, šeptat/křičet, legato/staccato, mluvit/zpívat, nadšeně/znuděně apod.

⁹⁰ GOODKIN, Doug. *A Rhyme in Time: Rhythm, Speech Activities, and Improvisation for the Classroom*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1997, s. 24-25. ISBN 987-0-7692-1512-9.

2. Použijeme kontrast na slovo *Whoops!* např.: šeptáme *Johnny*, křičíme *Whoops!* a naopak; rychle *Johnny*, pomalu *Whoops!* a naopak atd.
3. Nyní použijeme jména dětí, které máme ve třídě, např. Petra, Tobiáš, Kateřina. Záměrně i s vyšším počtem slabik, kdy se žáci musí vynasnažit, aby tempo a počet dob zůstaly stejné.
4. Vyměníme ruce – levý ukazováček ukazuje prsty na pravé ruce.
5. Vybereme si jinou část těla místo ukazováčku, např. budeme ukazovat loktem, nosem nebo bradou.
6. Nyní říkáme text s tím, že některé prsty přeskočíme. Dohodneme se které.
7. Stoupneme si do kruhu. Každý drží svou levou ruku dlaní nahoru a s rozevřenými prsty a zároveň hraje pravou rukou na ruku souseda.
8. Začneme a skončíme na jiném prstu, a tedy *Whoops!* vyjde na jiných místech. Například, když začneme od ukazováčku, bude *Johnny, Whoops! Johnny, Whoops! Johnny, Johnny...*
9. Všechna *Johnny* budou potichu (pouze ukazujeme) a *Whoops!* řekneme nahlas a přidáme *Whoops!* i na konec, současně se založením rukou.
10. Zkombinujeme poslední dvě variace: každý si vybere prst, na kterém začne, *Johnny* neříkáme, *Whoops!* je nahlas. Všichni skončí společně na závěrečném *Whoops!*.
11. Ve dvojicích si žáci vymyslí vlastní variace a poté je sdílí s ostatními.
12. Zznamenejte rytmus textu. Seznamte žáky s osminovými a čtvrt'ovými notami nebo je zopakujte, pokud už je znají.

Obtížnější variace:

1. Zasadíme text do různých taktů (třídobého, čtyřdobého a pětidobého). Budeme vyťukávat doby – první doba bude vždy plácnutí do stehů a ostatní doby vytleskáme. Akcentujeme slova, která vyjdou na *plesk* (první doba a u pětidobého ještě čtvrtá doba).

	<i>Johnny</i>	<i>Johnny</i>	<i>Johnny</i>	<i>Johnny</i>	<i>Whoops!</i>	<i>Johnny</i>	<i>Whoops!</i>	<i>Johnny</i>	<i>Johnny</i>	<i>Johnny</i>	<i>Johnny</i>	<i>(Whoops!)</i>
3 4	plesk	tlesk	tlesk	plesk	tlesk	tlesk	plesk	tlesk	tlesk	plesk	tlesk	tlesk

4 4	plesk	tlesk	tlesk	tlesk	plesk	tlesk	tlesk	tlesk	plesk	tlesk	tlesk	tlesk
5 4	plesk	tlesk	tlesk	plesk	tlesk	plesk	tlesk	tlesk	plesk	tlesk	plesk	tlesk

2. Rozdělíme žáky na tři skupiny, jedna skupina bude mít text v třídobém, druhá ve čtyřdobém a třetí v pětidobém taktu. Každá skupina bude vyslovovat pouze akcentovaná slova a všichni skončí společně na posledním *Whoops!*.

3 4	Johnny			Johnny			Whoops!			Johnny		Whoops!
4 4	Johnny				Whoops!				Johnny			Whoops!
5 4	Johnny			Johnny		Johnny			Johnny		Johnny	Whoops!

Další aktivity:

1. Převedeme text na hru na tělo. Plácne do stehů na každé *Johnny* a tleskneme na *Whoops!*. Poté to stejné naopak.
2. Řekneme a vyřukáme text v polovičním tempu, poté ve dvojnásobném tempu.
3. Kánon pro čtyři skupiny. Každá skupina začíná po dvou dobách od předchozí skupiny.⁹¹

5.2.4 Bate, bate, chocolate

Tato říkanka ve španělštině je mexického původu. Může se zdát, že text nedává smysl, ve skutečnosti však popisuje přípravu skutečného mexického pokrmu. Tradičně se říká tak, že v první části se ukazuje počítání na prstech a ve druhé se třou dlaně o sebe, což představuje drcení čokolády na speciálním dřevěném mlýnku. Doug Goodkin uvádí, že používá tuto říkanku proto, že kombinuje čtvrté a osminové noty, a to tak, že v první části jsou pouze čtvrté a ve druhé části pouze osminové noty. V češtině můžeme druhou část nahradit rýmem *Leze, leze po železe, nedá pokoj až tam vleze*. Můžeme také použít volně přeloženou verzi, ke které uvádím další možné aktivity.

⁹¹ GOODKIN, Doug. *A Rhyme in Time: Rhythm, Speech Activities, and Improvisation for the Classroom*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1997, s. 17-19. ISBN 987-0-7692-1512-9.

Un dos tres **cho!** Raz dva tři **čo!** Un dos tres **co!** Raz dva tři **ko!** Un dos tres **la!** Raz dva tři **lá!** Un dos tres **te!** Raz dva tři **da!**

Ba - te, ba - te, cho - co - la - te, con ar - roz y con to - ma - te.
Mí - chej, mí - chej čo - ko - lá - du, u - dě - lej z ní ma - ri - ná - du.

Překlad: 1-2-3-čo, 1-2-3-ko, 1-2-3-lá, 1-2-3-da, stloukej, stloukej čokoládu s rýží a rajčaty.

Výslovnost: un dos tres čo, un dos tres ko, un dos tres la, un dos tres te, ba-te ba-te čo-ko-la-te kon a-roz i kon to-má-te

Návrh textu k použití místo původního textu: Raz dva tři **čo!** Raz dva tři **ko!** Raz dva tři **lá!** Raz dva tři **da!** Mí-chej, mí-chej, čo-ko-lá-du, u-dě-lej z ní ma-ri-ná-du.

Věk dětí: 6-8 let

Provedení:

Napišeme text na tabuli, zvýrazníme barevně to, co je tučným písmem (cho!, co!, la!, te!). Jeden žák vede a recituje vše, co je obyčejným písmem a zbytek skupiny mu odpovídá zvýrazněným textem.

Aktivity:

1. Rozdělíme žáky na dvě skupiny. Jedna skupina recituje text, druhá odpovídá zvýrazněnými částmi a všichni společně potom recitují druhý řádek.
2. To stejné zopakujeme s tím rozdílem, že text nerecitujeme, ale vytleskáváme, zatímco si ho přehráváme v hlavě.
3. Opakujeme to stejné, ale místo tleskání hrajeme na rytmické nástroje.
4. Říkejme text podle následujícího schématu. Nezvýrazněná slova recitujeme nahlas a zvýrazněná slova si říkejme pouze v hlavě:

Bate, bate, chocolate, con arroz y con tomate

*Bate, bate, chocolate, con arroz y con **tomate***

*Bate, bate, chocolate, con arroz y **con tomate***

*Bate, bate, chocolate, con arroz **y con tomate***

*Bate, bate, chocolate, con **arroz y con tomate***

Bate, bate, chocolate, con arroz y con tomate

Bate, bate, chocolate, con arroz y con tomate

Bate, bate, chocolate, con arroz y con tomate

Bate, bate, chocolate, con arroz y con tomate

Bate, bate, chocolate, con arroz y con tomate

5. Recitujeme podle stejného schématu, ale nyní obráceně, tedy nahlas říkáme zvýrazněná slova (musíme si ukázat společný začátek).
6. Opět použijeme schéma. Žáky rozdělíme na dvě skupiny – jedna skupina říká zvýrazněná slova, druhá nezvýrazněná, a tímto způsobem se střídají.
7. Všichni recitujeme společně s tím, že druhou část začneme z *piana* a zesílujeme do *forte*.
8. To stejné opakujeme, tentokrát z *forte* do *piana*.
9. Nyní se opět vrátíme ke skupinám, jedna dělá ve druhé části *crescendo* a druhá *decrescendo*.⁹²

Aktivity s českým textem:

1. S českým textem můžeme využít všechny výše uvedené aktivity, a navíc si můžeme s dětmi zahrát hru na rýmování. Rozdělíme žáky do skupin po 4-5 a každá skupina bude mít za úkol ve druhé části místo slov *čokoládu* a *marinádu*, vymyslet jiná slova, která se rýmují, např. *kávu*, *lávu* nebo *krupici*, *palici* (můžeme nebo nemusíme dát pravidlo, že první slovo má být jídlo). Poté budeme společně recitovat první část (*raz dva tři*) a vždy jedna skupina naváže druhou částí, ve které doplní vlastní rýmy. Všichni opět navážou první částí. (V podstatě se jedná o formu rondo a můžeme využít příležitosti, a žákům ji představit.) Text současně vytleskáváme. Např. takto:

Všichni: Raz dva tři čo! Raz dva tři ko! Raz dva tři lá! Raz dva tři da!

Skupina 1: Míchej, míchej ká-vu, udělej z ní lá-vu.

Všichni: Raz dva tři ...

Skupina 2: Míchej, míchej kru-pi-ci, udělej z ní sle-pi-ci.

Všichni: Raz dva tři ...

Skupina 3: Míchej, míchej ...

Všichni: ...

Atd.

⁹² GOODKIN, Doug. *A Rhyme in Time: Rhythm, Speech Activities, and Improvisation for the Classroom*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1997, s. 43-45. ISBN 987-0-7692-1512-9.

2. Můžeme nechat žáky více improvizovat. Podmínkou je, aby se text stále rýmoval a zachoval se pravidelný rytmus. Např.:

Míchej, míchej mou-ku, hod' ji do klo-bou-ku.

3. Dáme každé skupině čas vymyslet několik variant a poté opět provedeme formou rouda. Pokud by byli žáci hodně aktivní a vymysleli rýmů příliš mnoho, můžeme říkat vždy pouze druhou část, tedy jejich vymyšlené variace. Je potřeba navazovat bez prodlevy a zůstat v tempu.

Skupina 1: Míchej, míchej mou-ku, hod' ji do klo-bou-ku.

Skupina 2: Míchej, míchej rý-ži, to ti ne-u-blí-ží.

Skupina 3: Míchej míchej vej-ce, co je to za strej-ce?

Skupina 1: ...

5.3 Cvičení bez textu

V publikacích Douga Goodkina můžeme najít pestrou škálu různých cvičení, tedy nejen ta s písněmi, říkankami, jmény apod., ale i například čistě pohybová nebo rytmická bez textu.

5.3.1 Rytmiická ozvěna

Toto cvičení je dobré na procvičování rytmu a stabilního metra. Vyžaduje pečlivé soustředění a naslouchání, protože žáci uslyší více rytmů, ale musí opakovat ten správný, který zrovna přichází po kruhu. Jednodušší rytmy a základní verze zvládnou i malé děti, ale lze vytvořit i značnou obtížnost pro starší žáky, když použijeme složitější rytmy, rychlejší tempo či komplikovanější variace.

Věk dětí: 5-9

Provedení:

1. Sedneme si do kruhu. Učitel nebo jeden vybraný žák vytleská libovolný rytmus na čtyři doby. Začneme něčím snazším, později můžeme zvyšovat obtížnost. Žák po levé straně opakuje tentýž rytmus, další po kruhu taktéž a postupně projde celý kruh. Snažíme se o stabilní tempo. Jakmile přijde na řadu opět ten, kdo začínal, pokračuje zase jiným rytmem, který zase obejde celé kolečko.
2. Dále můžeme vyměnit začínající osobu, aby si tvorbu rytmů vyzkoušelo více žáků.

3. Začneme obdobně, ale jakmile dojde daný rytmus do poloviny kruhu, vyše začínající žák nový rytmus a běží oba současně.
4. Stejně jako v předchozím bodě, ale nový rytmus vyše už po čtyřech žácích. Poté po třech, a nakonec i po dvou.

Tuto hru na ozvěnu můžeme využít k představení klasických děl či písní, kde se tato forma objevuje, jako například Beethovenovy páté symfonie nebo písně Náměšť od Jaroslava Hutky.⁹³

5.3.2 Simultánní kánon

Toto cvičení slouží opět k procvičování rytmu a metra a vyžaduje ještě více soustředěné pozornosti než cvičení předchozí, protože musíme současně vytleskávat rytmus a naslouchat tomu, který bude následovat.

Věk dětí: 7-10 let

Provedení:

1. Učitel vytleská rytmus a celá skupina jej opakuje. Ve stejnou chvíli už ale učitel zadává nový rytmus, který skupina opět opakuje, a tak pokračujeme dál. Snažíme se dodržovat stabilní metrum a tempo. V tomto případě je lepší volit snazší rytmy, abychom byli schopni zároveň tleskat i naslouchat.
2. Další variantou je, že učitel zadá první rytmus, ale další už zadá žák po jeho levé straně a další jeho soused, a takto obejdeme celé kolečko.
3. Totéž provedeme ve dvojicích.
4. Dále můžeme vyzkoušet i s hrou na tělo, kdy tleskání vyměníme za luskání, plácání do stehů či dupání. Měli bychom opakovat rytmus včetně využití správné části těla, kterou zadávající použil.
5. Totéž převedeme do řeči. Ve dvojicích žáci vymýšlejí náhodně věty a partner je opakuje ve stabilním metru. Např.: *Už jsem ta-dy. – Už jsem ta-dy. Je mi hor-ko. – Je mi hor-ko. Co to je? – Co to je?...* Opět ve chvíli, kdy druhý žák opakuje, první už říká další větu. Poté se ve dvojici vymění a začíná ten, kdo opakoval.

⁹³ GOODKIN, Doug. *Sound Ideas: Activities for the Percussion Circle*. Los Angeles: Alfred Publishing, 2002, s. 25-26. ISBN 978-0757909887.

6. Totéž, ale místo opakování druhý odpovídá na otázky. Např.: *Jak se máš? – Dob-ře. Kolik je ti? – Je mi de-vět. Kdy máš na-roz-ky? – De-sá-té-ho ú-no-ra.* Opět se žáci vymění a druhý se ptá a první odpovídá.⁹⁴

5.3.3 Bubnování na záda

Toto cvičení je zajímavé tím, že se v něm žáci učí rytmus skrze dotek. Jsme zvyklí učit se sluchem nebo zrakem, a proto může tento neobvyklý způsob být pro děti zajímavým zážitkem a učí je zase jinému druhu vnímání.

Provedení:

1. Všichni si sednou do kruhu a otočí se doprava. Každý druhý žák si vezme do ruky bubínek či jiný perkusní nástroj. Každý, kdo nemá nástroj položí ruce na záda svému spolužákovi s nástrojem.
2. Začne jeden žák bez nástroje a zahraje libovolný rytmus na záda svého spolužáka. Ten ho zahraje na svůj nástroj. Pokračuje další dvojice.
3. Když takto obejdeme celý kruh, začneme rytmy vrstvit. Začne jedna dvojice a žák, který má nástroj pokračuje ve hraní. Další dvojice vymyslí a zapasuje rým do toho, který už zní. Pokračují další, až hrají všechny nástroje v kroužku.
4. Pak se přidají žáci bez nástrojů hlasovým ostinatem (zpěv několika tónů opakujících se dokola), opět tak, aby pasovalo do celkového zvuku. Po chvíli začnou ustávat jedna dvojice po druhé, až hraje poslední a pak nastane ticho. Dáme si záležet, aby po takovémto postupném utichání dodrželi žáci několik sekund úplného ticha.
5. Žáci ve dvojicích si předají nástroj a vymění si úlohy.⁹⁵

⁹⁴ GOODKIN, Doug. *Sound Ideas: Activities for the Percussion Circle*. Los Angeles: Alfred Publishing, 2002, s. 31-32. ISBN 978-0757909887.

⁹⁵ Tamtéž, s. 74.

6 OBECNÉ NÁVRHY NA OBOHACENÍ VÝUKY

Práce Douga Goodkina je celkově velmi inspirativní. Není nutné použít jeho cvičení, ale můžeme se nechat inspirovat jeho nápady, postupy a principy. Zde uvádím seznam věcí, které považuji za důležité pro české školství a v současné době v učitelské praxi spíše chybějící:

1. Více tance a pohybu. Domnívám se, že pohyb dnešním dětem chybí celkově, a že sezením stráví více času, než je zdrávo. I proto by bylo vhodné ho více využívat také v hodinách hudební výchovy, anebo tancem a písněmi s pohybem proložit i výuku ostatních předmětů.
2. Nejprve dělat, potom o věcech mluvit. Často ve školách učitelé dlouze vysvětlují, co se bude dělat, a to ve chvíli, kdy ještě žáci nemají představu, o čem je vůbec řeč. Proto je dobré, aby děti nejprve danou věc zažily, a teprve potom jim bylo předloženo vysvětlení a dán prostor k diskusi.
3. Princip nejprve tělo, potom nástroj. Hra na tělo je velmi dostupný způsob tvoření hudby. Učitelé často nemají všechny hudební nástroje a materiály, které by si přáli a které potřebují. O to víc by neměli opomíjet hru na tělo, když ta je všem dostupná a je ideální přípravou pro hru na rytmické nástroje.
4. Princip od imitace k tvorbě. Žáci se často učí hrát na různé nástroje, zpívat, někdy i tančit, ale většinou to končí u toho, že zahrají něco z not, nebo zopakují, co jim učitel předvede. Málokdy přejdou k tomu, aby sami tvořili, přitom to je ale to, co jim může přinést opravdovou radost a pocit, že jsou také muzikální.
5. Využit divadelní hru. Divadelní hra provedená podle Orffova přístupu v sobě může krásně propojit všechno to, co se žáci učí nejen v hudební výchově. Je to příležitost vymanit se z jednotvárnosti učiva jednotlivých předmětů a propojit mnoho oblastí dohromady, počínaje řečí, přes hudbu,

tanec, pohyb, herecké dovednosti, až po spojení s učivem neuměleckých předmětů skrze téma dané hry.

Jako výbornou inspiraci a motivaci k zajímavější výuce hudební výchovy doporučuji zhlédnutí dokumentárního filmu o Dougu Goodkinovi *The Secret Song*.

ZÁVĚR

Tato práce zpracovává dostupné informace o americkém hudebním pedagogovi Dougu Goodkinovi. Přínos práce spočívá v přiblížení jeho činnosti, publikací a metod českým učitelům, především vzhledem k nedostupnosti materiálů o této významné osobnosti v českém jazyce.

V práci byly českým čtenářům blíže představeny jednotlivé Goodkinovy publikace. Je zde přiblížen obsah a specifikována náplň každé jeho knihy, což usnadňuje výběr vhodných cvičení pro konkrétní využití, a dává čtenářům možnost si vyhledat a nastudovat ta témata, o která se zajímají.

Dále se podařilo naplnit cíl ohledně zpřístupnění hudebních cvičení, vybraných z jeho publikací, pro využití na prvním stupni základních škol. Jednotlivá cvičení je možno vzít a použít celá tak jak jsou, nebo využít jen určitou část vhodnou pro daný ročník. Je zřejmé, že jednotlivé postupy může učitel přebrat do své praxe a aplikovat je i na jiné říkanky či rýmy. Postupem času se pak bude přirozeně stále více nořit do Orffova Schulwerku a poznávat jeho principy. V tomto případě není třeba se nejprve na tuto tematiku stát odborníkem, a pak ji teprve začít používat, ale odborníkem se učitel stane právě zkoušením a neustálým experimentováním, jako tomu bylo i v případě Douga Goodkina.

Ukazuje se, že Doug Goodkin je osobnost, která má potenciál obohatit a motivovat každého učitele, a proto považuji za důležité, aby se jeho práce šířila i v České republice, a v ideálním případě se díky překladu zpřístupnily českým čtenářům i jeho knihy, které obsahují mnoho námětů, inspirace a cvičení pro výuku hudební výchovy. Touto prací se podařilo alespoň kouskem přispět k této osvětě.

Je zřejmé, že seznámení s prací a myšlenkami Douga Goodkina značně rozšiřuje představu o tom, co hudba je a čím může být pro náš život. Goodkin nám ukazuje, jak omezený pohled na ni většinou máme. Je tedy škoda, že je hudební výchova vytlačena spíše na okraj vzdělávání a při nedostatku času či učitelů je jednou z prvních věcí, které se vypouští. Přitom má hudba potenciál rozvíjet celou naši osobnost i všechny druhy inteligence, včetně například logicko-matematické či lingvistické, což se potom projeví i v úspěšnosti studia ostatních předmětů. I proto je důležité, aby byla hudební výchova pevnou součástí výuky dítěte, pokud chceme, aby bylo jeho vzdělání komplexní.

Jak z této práce vyplývá, Goodkinovým nástrojem k tomuto celkovému rozvoji osobnosti je Orffův Schulwerk, jehož principy doporučuje i pro jakoukoli další výuku. Schulwerku Carla Orffa se proto věnoval po celou svou pedagogickou kariéru a všemi možnými způsoby se snažil o jeho rozšíření do hodin hudební výchovy na co nejvíce škol a do co nejvíce zemí světa, což lze hodnotit jako úspěšné.

LITERATURA A ZDROJE

GARDNER, Howard. *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. 3rd edition. New York: Basic Books, 2011. ISBN 978-0465024339.

GOODKIN, Doug. Diverse Approaches to Multicultural Music. *Music Educators Journal*, Newbury Park: Sage Publications, 1994, roč. 1, č. 81, s. 39-43. ISSN 00274321.

GOODKIN, Doug. *A Rhyme in Time: Rhythm, Speech Activities, and Improvisation for the Classroom*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1997. ISBN 987-0-7692-1512-9.

GOODKIN, Doug. *Name Games: Activities for Rhythmic Development*. Los Angeles: Alfred Publishing, 1998. ISBN 978-0-7692-6442-4.

GOODKIN, Doug. *Sound Ideas: Activities for the Percussion Circle*. Los Angeles: Alfred Publishing, 2002. ISBN 978-0757909887.

GOODKIN, Doug. *Now's the Time: Teaching Jazz to All Ages*. San Francisco: Pentatonic Press, 2004. ISBN 0-9773712-1-2.

GOODKIN, Doug. *The ABC's of Education: A primer for Schools to Come*. San Francisco: Pentatonic Press, 2006. ISBN 0-977371-0-4.

GOODKIN, Doug. *All Blues: Jazz for the Orff Ensemble*. San Francisco: Pentatonic Press, 2012. ISBN 9-7809773712-4-2.

GOODKIN, Doug. *Intery Mintery: Nursery Rhymes for Body, Voice and Orff Ensemble*. Second Printing. San Francisco: Pentatonic Press, 2012. ISBN 0-9773712-2-0.

GOODKIN, Doug. *Play, Sing & Dance: An Introduction to Orff Schulwerk*. Third edition. New York: Schott Music, 2013. ISBN 1-902455-07-X.

GOODKIN, Doug. *Teach Like It's Music: An Artful Approach to Education*. San Francisco: Pentatonic Press, 2019. ISBN 978-0977371266.

ORFF, Carl a Gunild KEETMAN. *Music for Children: Volume 1: Pentatonic*. New York: Schott Music, 1976. ISBN 978-3795795016.

TSUBONOU, Yukiko, Ai-Girl TAN a Mayumi OIE, ed. *Creativity in Music Education*. Singapore: Springer, 2019. ISBN 978-981-13-2747-6.

LUNDQUIST, Barbara Reeder a C. K. SZEGO, ed. *Musics of the World's Cultures: A Source Book for Music Educators*. Perth: CIRCME, 1998. ISBN 978-0864228505.

BOYER-WHITE, René, Robert DE FRECE, Doug GOODKIN a kol. *Share the Music*. New York: Macmillan/McGraw-Hill, 1995. ISBN 978-0022950507.

GOODKIN, Doug. The "We" Pronoun. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2022/10/the-we-pronoun.html>

GOODKIN, Doug. Letter to Avon Gillespie. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2012/05/letter-to-avon-gillespie.html>

GOODKIN, Doug. The Blunted Lion's Paw. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2019/10/>

GOODKIN, Doug. Pebbles in the Pond. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2021/07/pebbles-in-pond.html>

GOODKIN, Doug. *Short Curriculum Vitae* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://static1.squarespace.com/static/62cf5e2af77cc928cfd331a1/t/6345b9b198781b08e45abb7d/1665513905752/Doug.cv.01.pdf>

GOODKIN, Doug. Life with the Grandparents. *Confessions of a Traveling Music Teacher* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <http://douggoodkin.blogspot.com/2021/03/life-with-grandparents.html>

About Doug. *Doug Goodkin* [online]. [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.douggoodkin.com/about>

Pentatonic Press. *Doug Goodkin* [online]. [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.douggoodkin.com/pentatonic-press>

Doug Goodkin [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: https://aosa.org/wp-content/uploads/2018/09/DSA-Press-Release_Goodkin_2018.pdf

Learning through music and art: Doug Goodkin at TEDxConejoSalon. *YouTube* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z:

<http://www.youtube.com/watch?v=w3YILyX4LIM&feature=share>

Elementary. *The San Francisco School* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z:

<https://www.sfschool.org/in-the-classroom/elementary/>

Mission & Service. *POCIS* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z:

<https://www.nocapocis.org/about/#mission>

Admissions. *The San Francisco School* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z:

<https://www.sfschool.org/admissions/>

Our History. *The San Francisco School* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z:

<https://www.sfschool.org/our-story/our-history/>

In The Classroom. *The San Francisco School* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z:

<https://www.sfschool.org/in-the-classroom/>

2017 Distinguished Award Recipient: Avon Gillespie. *American Orff-Schulwerk Association* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://aosa.org/professional-development/2017-distinguished-award-recipient-avon-gillespie/>

Doug Goodkin & The Pentatonics. *Doug Goodkin* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z:

<https://www.douggoodkin.com/jazz-band>

The Orff Echo. *American Orff-Schulwerk Association* [online]. [cit. 2023-06-10].

Dostupné z: <https://aosa.org/publications/the-orff-echo/>

Orff-Afrique 2023. *Nunya Music Academy* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z:

<http://www.nunyaacademy.com/orff-afrique>

The Jazz Course. *The San Francisco International Orff Course* [online]. [cit. 2023-06-10].

Dostupné z: <https://sforff.org/the-jazz-course-2/>

Certification Program. *The San Francisco International Orff Course* [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://sforff.org/>

About. *The Secret Song* [online]. 2022 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z:

<https://www.thesecondsongfilm.com/#about>

The Secret Song [film]. Režie CAMPBELL, Samantha. USA: Mallets Up Production, 2022.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Líňová
Katedra nebo ústav:	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Gabriela Všetická, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Doug Goodkin. Profil amerického hudebního pedagoga
Název v angličtině:	Doug Goodkin. Profile of the American Music Educator
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá osobností amerického hudebního pedagoga Douga Goodkina. Mapuje jeho působení na škole The San Francisco School, jeho metody výuky hudební výchovy, vycházející z Schulwerku Carla Orffa, a zabývá se jeho publikacemi. Praktická část představuje vybraná cvičení Douga Goodkina upravená a připravená pro použití na prvním stupni základních škol v České republice.
Klíčová slova:	Doug Goodkin, hudební pedagogika, hudební výchova, 1. stupeň ZŠ, The San Francisco School, Orff Schulwerk
Anotace v angličtině:	The thesis deals with the personality of the American music educator Doug Goodkin. It maps his activity at The San Francisco School, his methods of teaching music, based on Carl Orff's Schulwerk, and deals with his publications. The practical part presents selected exercises by Doug Goodkin adapted and prepared for use in elementary schools in the Czech Republic.
Klíčová slova v angličtině:	Doug Goodkin, music pedagogy, music education, elementary school, The San Francisco School, Orff

	Schulwerk
Rozsah práce:	81 stran
Jazyk práce:	čeština